

37
11.06.2024

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЖИТОМИРСЬКА ПОЛІТЕХНІКА»
ФАКУЛЬТЕТ БІЗНЕСУ ТА СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ
КАФЕДРА МЕНЕДЖМЕНТУ, БІЗНЕСУ ТА МАРКЕТИНГОВИХ
ТЕХНОЛОГІЙ

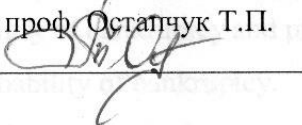
МАЛЯРЧУК Петро Петрович
(студент групи ПВ-6)

БАКАЛАВРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

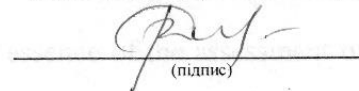
ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ПІДПРИЄМСТВА

(представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр»
галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності
076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»)

Допущено до захисту
протокол № 5
від 03.06.2024
зав. кафедри менеджменту, бізнесу
та маркетингових технологій
д.е.н., проф. Остапчук Т.П.

Керівник роботи:
к.е.н., доц. Довгалюк В.В.
(наукове звання, прізвище та ініціали)

(підпис)

Рецензент:
к.е.н., доц. Вигівська І.М.

(підпис)

Житомир, 2024

Анотація

Малярчук П.П. Оцінка ймовірності банкрутства підприємства. – Рукопис.

Бакалаврська кваліфікаційна робота представлена на здобуття ступеня вищої освіти «бакалавр», галузі знань 07 «Управління та адміністрування» спеціальності 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність». – Державний університет «Житомирська політехніка», Житомир, 2024.

У бакалаврській кваліфікаційній роботі розглянуто сутність оцінки ймовірності банкрутства та запропоновані напрями удосконалення методики оцінки ймовірності банкрутства.

Ключові слова: банкрутство, антикризове управління, дискримінантна модель.

Annotation

Malyarchuk P.P. Assessment of the probability of bankruptcy of the enterprise. - Manuscript.

The bachelor's qualification work is submitted for the Bachelor's degree, field of knowledge 07 «Management and administration» of specialty 076 «Entrepreneurship, trade and stock exchange activity». - Zhytomyr Polytechnic State University, Zhytomyr, 2024.

The bachelor's qualification work examines the essence of the assessment of the probability of bankruptcy and proposed directions for improving the method of assessing the probability of bankruptcy.

Keywords: bankruptcy, anti-crisis management, discriminatory model.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА	НА 6
ПІДПРИЄМСТВІ.....	
1.1. Економічна сутність банкрутства підприємства в сучасних умовах господарювання.....	6
1.2. Методичні підходи до оцінки ймовірності банкрутства підприємства.....	14
1.3. Моделі оцінки ймовірності банкрутства підприємства.....	23
1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері оцінки ймовірності банкрутства підприємства.....	30
Висновки до розділу 1.....	37
РОЗДІЛ 2 АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЇЇ МЕТОДИКИ ТОВ «АГРОСТЕМ».....	38
2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства.....	38
2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «Агростем».....	45
2.3. Оцінка ймовірності банкрутства на ТОВ «Агростем».....	56
2.4. Напрями удосконалення методики оцінки ймовірності банкрутства на ТОВ «Агростем».....	66
Висновки до розділу 2.....	72
ВИСНОВКИ.....	75
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	87

ВСТУП

Актуальність теми. Банкрутство є невіддільним механізмом ринкової економіки, інструментом очищення ринку від неефективно працюючих підприємств. У ринкових умовах будь-який суб'єкт може збанкрутувати, різниться лише ступінь ризику настання банкрутства. Саме тому моніторинг ознак неплатоспроможності та можливої фінансової кризи, оцінка ймовірності настання банкрутств необхідні для швидкого реагування на загрози.

Питанню оцінки ймовірності банкрутства підприємств в економічній науці приділяється значна увага. Це зумовлене тим, що: банкрутство певного суб'єкта господарювання призводить до порушення макроекономічної рівноваги; від того, наскільки об'єктивно проведено оцінку ступеня ймовірності банкрутства підприємства, залежить ціна підприємства, його інвестиційна привабливість, що також відбивається на економічних інтересах держави.

Питання банкрутства підприємства досліджували такі відомі вчені, як Є.М. Андрущак, І.О. Бланк, Р. Брелі, О.Я. Базилінська, Н.А. Голощапов, С. Майерс, Р.С. Сайфулін, О.О. Терещенко та ін. Проблематику формування та розвитку системи запобігання банкрутству підприємств розкривають у своїх працях такі вітчизняні та іноземні науковці, як Е. Альтман, І. Бланк, О. Бондар, І. Булеєв, В. Василенко, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Череп, А. Грязнова, Г. Іванова, Т. Клебанова, Г. Крамаренко, Л. Лігоненко, Є. Мних, О. Мозенков, Й. Петрович, А. Поддєрьогін, С. Покропивний, В. Семиноженко, О. Слісаренко, В. Соколенко, О. Тарасенко, О. Терещенко, Р. Фатхутдінов, А. Чернявський, А. Штангрет та ін.

Не зважаючи на значну кількість різноманітних методик прогнозування ймовірності банкрутства, в аналізі ймовірності банкрутства підприємств часто не враховують особливості галузевої і регіональної специфіки підприємств. У більшості моделей немає чітко встановлених галузевих нормативів, а частіше ці нормативи відсутні взагалі. У зв'язку з цим на основі такого аналізу важко зробити однозначний висновок про те, що дане підприємство збанкрутує в

найближчий час або, навпаки, буде успішно функціонувати, тому що підприємства мають різну організаційно-технічну специфіку, стратегії і цілі, свої унікальні ринкові сегменти, фази життєвого циклу.

Зазначене обумовило вибір теми, постановку мети та завдань бакалаврської кваліфікаційної роботи. Обрана тема повністю відповідає проблемам напряму підготовки за спеціальністю 076 «Підприємництво, торгівля та біржова діяльність».

Мета і завдання дослідження. Мета бакалаврської кваліфікаційної роботи полягає в розробці методики оцінки ймовірності банкрутства на ТОВ «Агростем».

Відповідно до визначеної мети у бакалаврській кваліфікаційній роботі поставлено та вирішено наступні завдання:

- досліджено економічну сутність банкрутства підприємства в сучасних умовах господарювання;

- систематизовано методичні підходи до оцінки ймовірності банкрутства підприємства економічний механізм формування та використання трудового потенціалу підприємства;

- досліджено оделі оцінки ймовірності банкрутства підприємства;

- досліджено нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері оцінки ймовірності банкрутства підприємства;

- надано організаційно-економічну характеристику діяльності ТОВ «Агростем»;

- проведено фінансово-економічну діагностику діяльності ТОВ «Агростем»;

- здійснено оцінку ймовірності банкрутства на ТОВ «Агростем»;

- запропоновано напрями удосконалення методики оцінки ймовірності банкрутства досліджуваного підприємства.

Об’єктом дослідження є організаційно-економічна ефективність оцінки ймовірності банкрутства підприємства.

Предметом дослідження є теоретико-методологічні та практичні

аспекти оцінки ймовірності банкрутства підприємства.

Методи дослідження. Досягнення поставленої мети зумовило застосування таких методів дослідження: методи аналізу та синтезу, метод абсолютних і відносних величин, статистичні методи вивчення економічних об'єктів, динамічний, структурний, факторний, коефіцієнтний аналіз, методи індукції та дедукції, логічного аналізу та системного підходу.

Інформаційною базою для проведення дослідження були: законодавчі та нормативні акти з економічних питань, статистичні дані Держкомстату України, спеціальна література у галузі оцінки ймовірності банкрутства та антикризового управління, а також фінансова звітність та оперативні дані підприємства, що досліджувалось.

Практичне значення одержаних результатів полягає в обґрунтуванні методики оцінки ймовірності банкрутства підприємства. Пропозиції щодо підвищення ефективності використання методики оцінки банкрутства підприємства можуть бути застосовані в діяльності досліджуваного підприємства, а також для вітчизняних аграрних підприємств.

Структура та обсяг бакалаврської кваліфікаційної роботи. Бакалаврська кваліфікаційна робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Обсяг роботи налічує 86 сторінок друкованого тексту, у тому числі: 26 таблиць, 2 рисунки, 6 додатків, список використаних джерел – 82 найменування на 8 сторінках.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОЦІНКИ ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА НА ПІДПРИЄМСТВІ

1.1. Економічна сутність банкрутства підприємства в сучасних умовах господарювання

У сучасних ринкових умовах господарювання України з таким явищем, як «банкрутство», може зіткнутися кожне підприємство. Прямим шляхом до банкрутства є нестійкий фінансовий стан підприємств і неплатоспроможність, а наявні економічні проблеми державного рівня тільки посилюють ці складності. Можна стверджувати, що здебільшого у банкрутстві винні некомпетентні менеджери, адже у багатьох із них просто відсутні досвід і знання антикризового управління, тому основним джерелом забезпечення успіху в послабленні і вільному подоланні кризи стає не багатство природних ресурсів, не дешева робоча сила і навіть не фінанси, а сукупність знань, їх конкурентне використання й наукові інновації, якими володіє підприємство.

Питання банкрутства підприємства досліджували такі відомі вчені, як Є.М. Андрущак, І.О. Бланк, Р. Брелі, О.Я. Базилінська, Н.А. Голощапов, С. Майерс, Р.С. Сайфулін, О.О. Терещенко та ін. Проблематику формування та розвитку системи запобігання банкрутству підприємств розкривають у своїх працях такі вітчизняні та іноземні науковці, як Е. Альтман, І. Бланк, О. Бондар, І. Булеєв, В. Василенко, А. Гальчинський, В. Геєць, А. Череп, А. Грязнова, Г. Іванова, Т. Клебанова, Г. Крамаренко, Л. Лігоненко, Є. Мних, О. Мозенков, Й. Петрович, А. Поддєрьогін, С. Покропивний, В. Семиноженко, О. Слісаренко, В. Соколенко, О. Тарасенко, О. Терещенко, Р. Фатхутдінов, А. Чернявський, А. Штангрет та ін.

У кожного суб'єкта господарювання можливе виникнення кризи на відповідних етапах, яка виникає в результаті дії певних чинників, а саме: коливання ринкової кон'юнктури, поступове та періодичне осучаснення технології, реструктуризація організації виробництва, поступова зміна

зовнішніх факторів впливу та прийом нових кадрів, також існують інші фактори, які здійснюють менший вплив: політична ситуація, помилки в стратегії управління, недостатня увага розвитку та обмежена конкурентоспроможність. Критичним варіантом кризових явищ на підприємстві є банкрутство.

У науковій економічно-правничій літературі існує багато тлумачень терміну «банкрутство». Воно вживається у багатьох суспільнополітичних і природничих науках, кожна з яких дає йому своє тлумачення. Причиною існування такої кількості визначень цього поняття є багатогранність, неоднозначність у проявах і несподіваність наслідків виходу з цього поняття.

Поняття «банкрутство» походить від двох італійських слів: banco – «лавка» і rotto – «зламаний». Поєднання цих двох слів нагадує звичай ламати або хоча б перекидати лавку, на якій сидів за своїм столиком ринковий мінійло, який став неспроможним.

Вивчення літературних джерел показало, що банкрутство історично розглядалося як міра юридичної, фінансової і навіть фізичної відповідальності неплатоспроможного боржника. Критерієм оцінки стану банкрутства боржника була наявність неповерненого боргу. Управлінський процес банкрутством був спрямований на те, щоб змусити боржника повернути борг, а якщо це неможливо – жорстоко покарати його для одержання морального задоволення кредиторів. Розгляд та вивчення причин виникнення стану банкрутства були підпорядковані одній меті – визначенню міри відповідальності й міри покарання боржника.

Підходи до трактування поняття «банкрутство» у законодавчих актах України, а також деяких вчених-економістів, проаналізуємо на основі табл. 1.1.

Таблиця 1.1

Підходи до визначення сутності категорії «банкрутство» в економічній літературі та законодавчих актах України

№ з\п	Джерело	Визначення поняття «банкрутство»
1	2	3

1	Кодекс України з процедур банкрутства	Банкрутство – визнана господарським судом неспроможність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів не інакше як через застосування ліквідаційної процедури [48]
---	---------------------------------------	---

Продовження таблиці 1.1

1	2	3
2	Господарський кодекс України, ст. 209	Нездатність боржника відновити свою платоспроможність та задовольнити визнані судом вимоги кредиторів інакше як через застосування визначеної судом ліквідаційної процедури [29]
3	Кримінальний кодекс України, ст. 219	Стійка фінансова неспроможність суб'єкта господарської діяльності [50]
4	Олександренко І.В., Іщук Л. І.	Банкрутство – це розподільник ринкової економіки першочерговою метою якого є усунення неефективних та не здатних розплачуватись за зобов'язаннями, чи тих хто працює у збиток підприємства та інших суб'єктів [60, с. 223]
5	Сейсебаєва Н.Г., Топчанюк О. В.	Банкрутство – це кризове положення, якому необхідні особливі методи керування та утворюється через зменшення змоги розраховуватись за зобов'язаннями [73, с. 678]
6	Терещенко О.О.	Банкрутство – це пов'язана з недостатністю активів у ліквідній формі неспроможність юридичної особи задовольнити в установленій для цього строк заявлені до неї з боку кредиторів вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [77, с. 51]
7	Бланк І.О.	Банкрутством є встановлена в судовому порядку фінансова неспроможність підприємства, тобто нездатність підприємства задовольнити в установлені строки пред'явлені до нього з боку кредиторів вимоги та виконати зобов'язання перед бюджетом [13, с. 24]
8	Пластун О.Л.	Банкрутство – це підсумковий результат глибокої фінансової кризи, що унеможлиблює нормальну діяльність підприємства та робить його неплатоспроможним [61, с. 257]
9	Базилінська О.Я.	Банкрутство – це неспроможність підприємства платити за своїми борговими зобов'язаннями та виконувати зобов'язання перед бюджетом [5, с. 117]
10	Андрушак Є.М.	Банкрутство – це визнане судовими органами незадовільне господарське становище фізичної чи юридичної особи, ознакою якого є припинення розрахунків за зобов'язаннями через нестачу активів у ліквідній формі [2, с. 31]
11	Яблонська А.С.	Банкрутство – це з юридичних підстав ліквідація підприємства, яка виявляється у неспроможності суб'єкта підприємницької діяльності задовольнити у встановлений для цього термін пред'явлені йому кредиторами вимоги і виконати зобов'язання перед бюджетом [82]
12	Ляшенко Г.	Банкрутство в умовах ринкової економіки є наслідком незадовільного управління підприємством, нехтування впливу різноманітних факторів мікро- і макросередовища, а тому його правомірно розглядати як плату за економічну свободу у виборі напряму господарської діяльності, ринків збуту, у

Передусім слід підкреслити, що українське законодавство пов'язує сутність банкрутства підприємства з його неплатоспроможністю, подолати яку можливо тільки шляхом ліквідаційної процедури. Визначення, наведене в законодавстві, є найбільш правильним серед перелічених. Незважаючи на те що більшість дослідників пов'язує банкрутство з юридично визнаною неплатоспроможністю підприємства, не всі погоджуються із твердженням щодо необхідності проведення єдино можливої ліквідаційної процедури, а тому неправильно встановлюють значення банкрутства.

Втім у визначеннях, що сформульовані економістами не зазначено, що банкрутство як стан може бути засвідчене лише судом. Тому для обґрунтування його сутності варто враховувати тлумачення відповідно до законодавства України, де його актуальне визначення наведено у Господарському кодексі, Кодексі з процедур банкрутства та Кримінальному кодексі.

В українському законодавстві терміни «неспроможність» і «банкрутство» використовуються як синоніми. Це є специфікою українського законодавства і не повною мірою відповідає світовій практиці, оскільки у законодавстві інших країн термін «банкрутство» має вужче значення, що передбачає вчинення боржником кримінально караного діяння, завдає шкоди кредиторам. Термін ж «неспроможність» є ширшим за значенням і означає засвідчену рішенням відповідного судового органу нездатність особи погасити свої боргові зобов'язання.

Дослідження сутності банкрутства дає підстави стверджувати, що, підхід, який переважає в сучасній літературі, розглядає поняття у як спосіб очищення економіки від неплатоспроможних, неефективних підприємств. Даний підхід трактує поняття через неможливість розрахуватися з кредиторами своєчасно, що підтверджується документально через судові процеси щодо визнання банкрутом підприємства. Незважаючи, на різноманітність причин банкрутства у таких мінливих умовах зовнішнього середовища, як сьогодні, визначення

його сутності, що в науковій літературі, що в практично не змінилося, але юридичні підстави є головними щодо визнання банкрутства.

Вважаємо доцільним запропонувати власне визначення банкрутства: це процес визнання внаслідок аналізу фінансової діяльності стану нездатності підприємства продовжувати спроби виходу з фінансової кризи, що супроводжується рішенням судових органів про необхідність здійснення ліквідаційної процедури підприємства.

Відповідно, досліджувана еволюція відображень сутності банкрутства та актуальне його пояснення, може дозволити зробити висновок про різнобічність та глибину сутності цієї дефініції. Банкрутство потребує унікального правового регулювання, реалізація якого виникає внаслідок глибокої фінансової кризи, тобто визнана судом неспроможність боржника відновити свою діяльність та задовольнити вимоги кредиторів.

Основними проблемами, які виникають в економіці під час процесу банкрутства підприємств, є: скорочення попиту на продукцію виробників, зниження обсягів виробництва, зростання заборгованості постачальникам, державному бюджету та банкам, затримки з виплатою заробітної плати працівниками, непрогнозована зміна економічного середовища загалом. Усе це призводить до втрати традиційних ринків збуту власної продукції, соціально-економічної нестабільності, постійних змін правового поля, зміни системи політичного устрою та структури економіки загалом.

Розвитку економічної кризи та банкрутству підприємств може сприяти низка факторів, які поділяються на зовнішні та внутрішні.

Зовнішні фактори є об'єктивними по відношенню до підприємства-банкрута: світова економічна криза; політична нестабільність суспільства; зміна зовнішньоекономічної спрямованості держави і необґрунтованість економічної політики уряду; погіршення соціально-економічної ситуації; недосконалість законодавчої системи та інші [47, с. 77].

Внутрішніми факторами впливу, які є суб'єктивними для підприємства-банкрута, можна визначити такі: несвоєчасність і неадекватність реакції на

зміни в ринковому середовищі; стійкі недоліки у економічній політиці підприємства; недосконалість системи стратегічного планування і розвитку підприємства; неефективність використання інструментарію управління підприємством; низький техніко-технологічний рівень виробництва (здійснення послуг); значні прорахунки в організації праці; збільшення різних видів заборгованостей; необґрунтованість вибору інвестиційних проектів на фоні недостатності джерел фінансування; недостатність або нерегулярність застосування на підприємстві доступних засобів діагностики банкрутства.

Банкрутство підприємства є вже фінальним етапом кризового стану підприємства. Важливим є розпізнавання ранніх симптомів кризового стану підприємства, постійний моніторинг сукупності показників діяльності підприємства, які здатні сигналізувати наближення такого стану.

Зрозуміло, що причини різнитимуться залежно від країни, регіону, галузі діяльності підприємства, його величини, форми власності та організаційно правового статусу тощо. Доцільно враховувати і нові передумови банкрутства підприємства, які виникають унаслідок розвитку світової економіки та зовнішньоекономічних зв'язків між учасниками ринку, виділити причини банкрутства, притаманні вітчизняній економіці.

Під впливом тенденцій в економіці, що сприяють погіршенню фінансового стану неконкурентоспроможних підприємств, знищенню окремих контрагентів, сучасними передумови банкрутства підприємств є:

- посилення ролі ТНК, процеси злиття великих підприємств, об'єднання, тим самим збільшення рівня конкуренції;
- взаємозалежність економік різних країн і можливість виникнення ефекту доміно під час фінансово-економічних криз та банкрутств підприємств;
- динамічність піднесення світової економіки;
- внутрішні корпоративні скандали;
- зростання загрози пандемій, війн, природних катаклізмів та кількості техногенних аварій;
- збільшення вимог та потреб споживачів до продукції та послуг

підприємств;

- зростання частки наукомістких продуктів і послуг;
- Internet-злочини та віртуальні махінації;
- зростання кількості терористичних актів у світі, що може спричинити фінансові та економічні кризи;
- суттєве скорочення життєвого циклу товарів та послуг.

Зазначимо, що в результаті дії окреслених факторів у сучасній вітчизняній економіці створюються відповідні економічні передумови банкрутства підприємств.

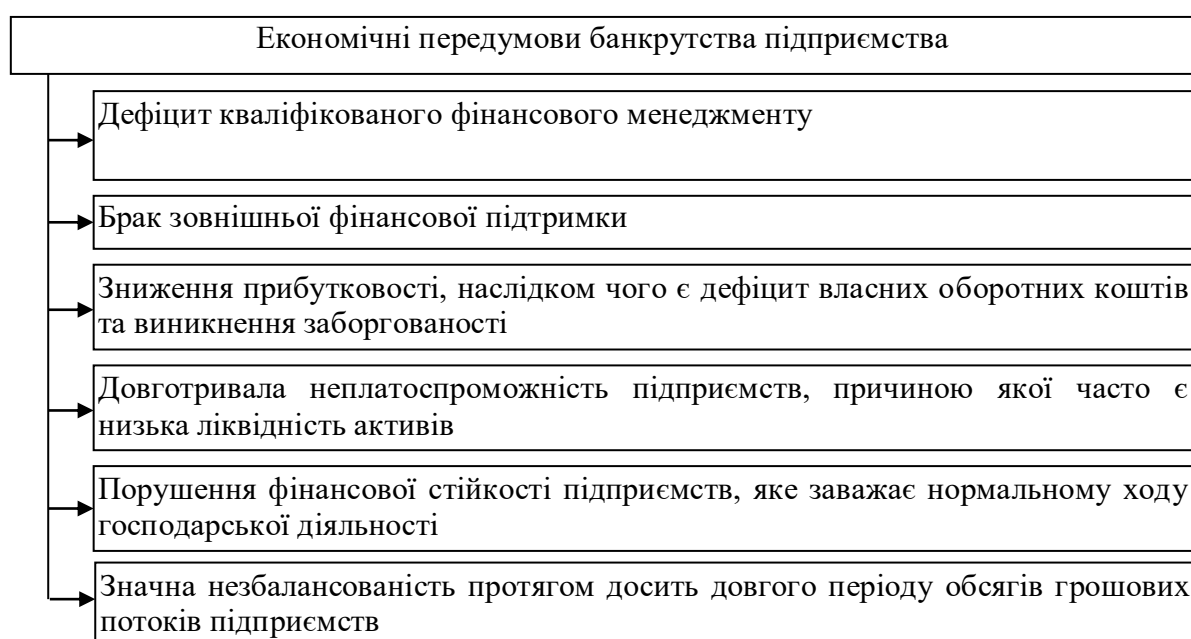

Рис. 1.1. Економічні передумови банкрутства підприємств [44]

Діагностика розвитку кризи на підприємстві являє собою сукупність методів, спрямованих на виявлення негативних показників діяльності, зокрема проблем, що є причинами неблагополучного фінансового стану (табл. 1.2).

Можна зробити висновок, що для підприємств, що розвиваються у несприятливих умовах, можна виділити такі дії, які здатні зменшити ризик стати банкрутом:

1) Стратегічне управління в умовах кризи відіграє першорядну роль. В умовах динамічно змінюваного середовища воно є найважливішим чинником стійкості й розвитку підприємства. Ефективність стратегії визначається

відповідними внутрішніми параметрами підприємства, його становищем на ринку й у зовнішньому середовищі загалом.

2) Управління підприємством в умовах кризи зумовлене швидким реагуванням і здатністю прогнозувати ситуацію, швидко знаходячи ті проблеми, які необхідно розв'язати. Створення спеціальних підрозділів аналітиків дасть керівнику необхідну інформацію для прийняття адекватних фінансово-економічних рішень.

3) Швидкість і якість передачі інформації, розпоряджень впливає на швидкість реагування й упровадження змін на підприємстві.

4) Формування бюджету компанії. Планування витрат і передавання повноважень з управління витратами менеджерам підрозділів дадуть змогу значно знизити загальні витрати підприємства.

5) Зупинка на деякий час або закриття довгострокових інвестиційних проектів.

Таблиця 1.2

Стадії розвитку кризи на підприємстві [69, 238]

Стадія кризи	Зовнішні прояви
Прихована криза	1. Зниження ефективності діяльності 2. Погіршення показників прибутковості 3. Збільшення тривалості операційного та фінансового циклів 4. Зниження ринкової вартості підприємства 5. Отримання збитків за окремими операціями
Криза платоспроможності	1. Періодичний і все більш тривалий дефіцит грошових коштів 2. Затримка в оплаті поточних платежів 3. Поява простроченої кредиторської заборгованості та непогашених кредитів 4. Оплата економічних санкцій за порушення строків виконання зобов'язань
Банкрутство	1. Немоżliвість виконання зовнішніх зобов'язань протягом трьох місяців із моменту їх виникнення 2. Звернення до суду кредиторів підприємства 3. Порушення справи про банкрутство з ініціативи підприємства або його кредиторів

Таким чином, банкрутство підприємства – це процес, пов'язаний із питанням, що має ще багато невивчених сторін. Існування великої кількості

думок щодо визначення правильного трактування поняття «банкрутство» сприяє виникненню різних методів його діагностики. Отже, можна зробити висновок, що банкрутство має як позитивні, так і негативні наслідки для підприємств, тому доцільно постійно здійснювати моніторинг імовірності банкрутства підприємств, щоб уникнути негативних наслідків.

1.2. Методичні підходи до оцінки ймовірності банкрутства підприємства

Функціонування суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки передбачає наявність певного рівня невизначеності економічного середовища, який на практиці реалізовується в фінансових ризиках, зокрема в ризику банкрутства. Це зумовлює необхідність впровадження на діючих підприємствах системи, спрямованої на вирішення проблеми своєчасного виявлення кризових явищ з метою запобігання розвитку фінансової кризи до її найвищої стадії, тобто банкрутства.

Є певні ознаки, які вказують на кризовий стан підприємства, наприклад: різкі зміни в статтях балансу, звіту про фінансові результати; підвищення питомої ваги дебіторської заборгованості в активах, зміни в співвідношенні дебіторської та кредиторської заборгованостей, збільшення кредиторської заборгованості; різке збільшення або зниження матеріальних запасів, грошових коштів на розрахунковому рахунку; зниження обсягів діяльності, низька заробітна плата; високий рівень комерційних і управлінських витрат; затримки з наданням фінансової звітності; призупинення поточних платежів; невиконання договірних зобов'язань, втрата основних постачальників і замовників; конфлікти у вищому керівництві; кардинальні зміни стратегії та інші.

У процесі управління фінансовими потоками підприємства можливість банкрутства існує завжди, особливо в умовах нестабільності й за наявності високих ринкових ризиків. Кризовий стан підприємства характеризується

нездатністю здійснювати фінансове забезпечення фінансово-господарської діяльності.

Своєчасне виявлення кризового стану, що в економічній практиці називають «загроза банкрутства», вимагає створення і виконання спеціалізованих процедур фінансового контролю. Іноді у вітчизняній літературі об'єднують два різні поняття, такі як «криза» та «банкрутство підприємства», що, на нашу думку, недоцільно. Вважаємо, що банкрутство є кінцевою точкою кризового стану, коли підприємство не має можливості розплатитися з кредиторською заборгованістю: підприємство або ліквідується, або відновлює платоспроможність за допомогою залучених ресурсів. Під час кризи воно може відновити свою платоспроможність як за допомогою власних, так і за допомогою залучених ресурсів. Таким чином, ключовими особливостями відмінності цих понять є тип ресурсів, що використовується, та проміжок часу настання явищ.

Діагностика банкрутства, на думку І. Бланка [13, с. 656], є системою цільового фінансового аналізу, спрямованого на виявлення параметрів кризового розвитку підприємства, що генерують загрозу його банкрутства в майбутньому періоді. Таким чином, діагностику банкрутства підприємства можна розуміти як процедуру виявлення ступеня близькості фінансового стану підприємства до неплатоспроможності або банкрутства.

Результати оцінювання ймовірності банкрутства мають інтерес не тільки щодо можливого настання банкрутства, але й стосовно можливості відновлення фінансової стабільності та платоспроможності підприємства. Фінансово-економічні показники, що характеризують стан підприємства, за якого відновлення стабільного економічного стану неможливе, в спеціальній літературі [8] називають орієнтирами вкрай критичного фінансового становища.

Питанням діагностики банкрутства підприємств в економічній науці приділяється значна увага. Це зумовлено тим, що банкрутство підприємства призводить до порушення макроекономічної рівноваги. Від того, наскільки

об'єктивно проведено оцінку ймовірності банкрутства підприємства, залежать його ціна та інвестиційна привабливість, що також відбивається на економічних інтересах держави. Вітчизняне та закордонне методичне забезпечення діагностики загрози банкрутства характеризується значною різноманітністю методів її проведення, що обумовлює доцільність його систематизації.

Існує ціла низка показників, за допомогою яких можна визначити банкрутство підприємства. Їх можна систематизувати і розділити на кілька груп.

До першої групи відносяться показники, що свідчать про можливі фінансові проблеми і ймовірність банкрутства в недалекому майбутньому: істотні втрати в господарській діяльності, що виражаються в хронічному спаді виробництва, скороченні обсягів продажів і хронічній збитковості; наявність хронічно простроченої кредиторської та дебіторської заборгованості; низькі значення коефіцієнтів ліквідності та тенденція їх до зниження; збільшення до небезпечних меж частки позикового капіталу в загальній його сумі; дефіцит власного оборотного капіталу; систематичне збільшення тривалості обігу капіталу; наявність наднормативних запасів сировини та готової продукції; використання нових джерел фінансових ресурсів на невигідних умовах; несприятливі зміни в портфелі замовлень; падіння ринкової вартості акцій підприємства; зниження виробничого потенціалу.

Друга група включає показники, несприятливі значення яких не дають підстав розглядати поточний фінансовий стан як критичний, але сигналізують про можливість різкого його погіршення в майбутньому за неприйняття дієвих заходів:

- надмірна залежність підприємства від якого-небудь одного конкретного проекту, типу устаткування, виду активу, ринку збуту;
- втрата ключових контрагентів;
- недооцінка відновлення техніки та технології;
- втрата досвідчених співробітників апарату управління;
- змушені простої, неритмічна робота;

- неефективні довгострокові угоди;
- недостатність капітальних вкладень тощо.

До переваг цієї системи індикаторів можливого банкрутства можна віднести системний і комплексний підходи, а до недоліків – більш високий ступінь складності ухвалення рішення в умовах багатокритеріальної задачі, інформативний характер розрахованих показників, суб'єктивність прогнозного рішення.

Підхід до систематизації методів діагностики банкрутства підприємства зображений в табл. 1.3.

Таблиця 1.3

Методи діагностики банкрутства підприємства [40, с. 50]

Група методів	Види методів діагностики банкрутства
Статистичні методи	1. Моделі дискримінантного аналізу (Однофакторна модель Бівера, Багатофакторна модель Альтмана, 4-факторна модель Ліса, модель Терещенка; інші дискримінантні моделі); 2. Аналіз умовної ймовірності; 3. Кластерний аналіз; 4. Моделі бінарного вибору (Logit-моделі, Probit-моделі)
Методи штучного інтелекту	1. Нейронні мережі; 2. Експертні системи; 3. Теорія нечітких множин; 4. Генетичні алгоритми; 5. Древа рішень
Теоретичні методи	1. Балансова зміна; 2. Теорія кредитного ризику; 3. Теорія розорення гравця; 4. Ринкові моделі; 5. Макроекономічні моделі (Теорія ендогених величин, Теорія екзогенних величин)
Методи фінансового аналізу	1. Горизонтальний аналіз; 2. Вертикальний аналіз; 3. Коефіцієнтний аналіз; 4. Трендовий аналіз; 5. Факторний аналіз; 6. Порівняльний аналіз

У вітчизняній і закордонній науковій літературі існують різні підходи до прогнозування ймовірності банкрутства підприємств. Можна виокремити чотири основних підходи для оцінки й прогнозування ймовірності банкрутства підприємств: 1) статистичні моделі; 2) моделі штучного інтелекту; 3)

теоретичні моделі; 4) методи фінансового аналізу.

Статистичні моделі використовуються для оцінки ймовірності банкрутства об'єктів господарювання найбільш часто. Особливостями таких моделей є:

- основна увага приділяється можливим ознакам банкрутства;
- джерелом інформації є фінансова та бухгалтерська звітність підприємства;
- моделі можуть бути як одновимірними, так і багатовимірними;
- використовуються класичні статистичні алгоритми моделювання.

У фаховій літературі з економічного аналізу виділяють такі основні методи побудови статистичних моделей:

- 1) дискримінантний аналіз;
- 2) аналіз умовної ймовірності;
- 3) кластерний аналіз;
- 4) бінарний вибір.

У світовій та вітчизняній практиці серед статистичних моделей найбільш широко застосовуються моделі на основі дискримінантного аналізу. Цей підхід полягає в аналізі співвідношення фінансових коефіцієнтів та побудові дискримінантної функції за допомогою математично-статистичних методів. Найбільш відомими моделями діагностики ймовірності банкрутства підприємства, що отримані за допомогою дискримінантного аналізу, є моделі Е. Альтмана, Р. Ліса, У. Бівера, О. Терещенко та інших.

Особливостями методів штучного інтелекту є фокусування на можливих симптомах банкрутства та багатовимірність.

В рамках штучного інтелекту можна виділити такі методи моделювання:

- дерева рішень;
- генетичні алгоритми;
- нейронні мережі;
- експертні системи;
- теорія нечітких множин.

Дерева рішень – це метод, що дає змогу прогнозувати належність спостережень або об'єктів до того чи іншого класу категоріальної залежної змінної.

Загалом класифікаційні та регресійні дерева рішень представляють собою інструмент для аналізу даних, що використовуються для створення регресійних і класифікаційних моделей. Дерево є свого роду графічною моделлю, створеною в результаті рекурсивного поділу множини вихідних спостережень на певну кількість підмножин. Метою такого поділу є отримання підмножини якомога більш однорідної відносно значення залежної змінної. Алгоритм рекурентного поділу може використовувати різні незалежні змінні на кожному етапі поділу. Всі незалежні змінні (предиктори) завжди беруться до уваги, і обрана змінна гарантує найкращий поділ вузла, а саме проводить поділ множини значень залежної змінної у вузлі на найбільш однорідні підмножини.

Необхідно підкреслити, що основними перевагами методу побудови класифікаційних дерев при прогнозуванні ймовірності банкрутства підприємства є високий ступінь наочності (графічне подання), легкість інтерпретації отриманих результатів, ієрархічність обчислень у процесі класифікації (умови накладаються задаються послідовно і остаточне рішення залежить від того, які з попередніх умов задовольняються, а які – ні).

Метод генетичних алгоритмів ґрунтується на ідеї генетичного спадкоємства та теорії еволюції Дарвіна. Алгоритм працює з використанням стохастичного методу пошуку з метою знаходження оптимального рішення на основі великого набору первинних даних.

Виходячи з сучасних економічних реалій, нейрокомп'ютерні і нейромережеві технології – це одна з найбільш ефективних стратегій штучного інтелекту. Вони успадковують корисні властивості свого прототипу – мозку: здатність вилучення знань з статистичних даних, здатність узагальнення їх у вигляді закономірностей модельованих предметних областей, властивість інтуїції, як здатність робити правильні прогнози і приймати правильні рішення в тих випадках, коли звичайна логіка виявляється безсилою. Добре

спроектовані і правильно навчені нейронні мережі є потужним інструментом, що дозволяє виявляти закономірності практично будь-яких предметних областей і будувати адекватні математичні моделі в промисловості, в економіці і бізнесі, в політології, в криміналістиці, в медицині, в екології, в історичних науках, спорті тощо. Серед переваг нейронної мережі виокремлюють здатність прогнозувати банкрутство на більш ранніх стадіях.

Експертні методи засновані на використанні експертних систем і спрямовані на прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

Корисними й ефективними для прогнозування банкрутства вітчизняних підприємств можуть стати моделі, побудовані на основі методів нечіткої логіки. Такі моделі є більш відкритими і зрозумілими, ніж факторні, оскільки представлені у виразах природної мови. Разом з тим вони мають високу точність відтворення вихідної статистики і можуть працювати навіть без настроювання на реальні дані, лише базуючись на закладених до них наборах логічних правил і встановлених параметрах функцій належності.

Третя група методів містить засоби теоретичної діагностики банкрутства підприємства. Особливостями цих моделей є багатовимірність, використання статистичних методів з подальшою додатковою аргументацією, зосередження на якісних причинах банкрутства.

В рамках цієї групи можна виділити такі методи:

- балансова зміна;
- теорія кредитного ризику;
- теорія розорення гравця;
- моделі на основі ринкових показників.

Кредитний ризик становить найбільшу частку сукупного ризику операцій банку і тому багато в чому визначає такі показники банківської діяльності, як розмір активів, резерви на можливі втрати по позиках, достатність власного капіталу і, в кінцевому підсумку, прибутковість капіталу банку. Саме тому вибір надійної моделі управління кредитним ризиком є ключовим стратегічним рішенням керівництва банку.

Зауважимо, що процес управління банківським кредитним ризиком повинен здійснюватися на двох рівнях: індивідуальному і портфельному. Управління кредитним ризиком на індивідуальному рівні має на увазі оцінку кредитоспроможності окремих позичальників, а також визначення мінімальної необхідної прибутковості по кожному кредиту. У той же час портфельний рівень управління кредитним ризиком включає процес оцінки сукупного кредитного ризику портфеля банківських позик, а також визначення оптимальної структури кредитного портфеля з урахуванням обмеженості кредитних ресурсів банку.

Згідно з дослідженнями зарубіжних вчених [30], моделі на основі ринкових показників набувають все більш широкого значення для аналізу банкрутства господарюючих суб'єктів. Підґрунтям цього методу вважається ідея про те, що ймовірність дефолту позичальників банку має циклічний характер і зростає під час економічної рецесії. Найчастіше такі моделі використовують регресійний аналіз. В якості змінних розглядаються такі макроекономічні показники, як внутрішній валовий продукт (ВВП), внутрішній національний продукт (ВНП), національний дохід (НД), інфляція, курс національної валюти, рівень безробіття та ін. За допомогою макроекономічних показників можна отримати не лише короткострокову, але й довгострокову оцінку ймовірності дефолту позичальника. Такий метод оцінки довгострокової ймовірності дефолту (яка залишається незмінною впродовж одного економічного циклу) носить назву Through The Cycle estimation (TTC) [30]. Базельський комітет з банківського нагляду визначає TTC-оцінку, як оцінку ймовірності дефолту, яка залишається відносно постійною в різних економічних умовах, на відміну від поточної оцінки ймовірності дефолту – Point In Time estimation (PIT), яка змінюється зі зміною стану економіки.

У науковій літературі з економічного аналізу найчастіше під фінансовим аналізом розуміють спосіб оцінювання і прогнозування фінансового стану суб'єкта господарювання на підставі його бухгалтерської та фінансової звітності й оперативних даних.

Можна виокремити наступні прийоми аналізу:

1. Горизонтальний (часовий) аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попереднім періодом.

2. Вертикальний (структурний) аналіз – визначення структури (обчислення питомої ваги окремих статей у підсумку) фінансових показників з оцінкою впливу різних факторів на кінцевий результат.

3. Коефіцієнтний аналіз – розрахунок відношень між окремими статтями звіту або статтями різних форм звітності, визначення взаємозв'язків показників; при аналізі фінансових коефіцієнтів їхні значення зіставляють з базовими величинами, а також вивчають динаміку за звітний період і за кілька попередніх звітних періодів. Для оцінки ймовірності банкрутства у вітчизняній практиці найчастіше використовується така група коефіцієнтів: коефіцієнт поточної та загальної ліквідності, коефіцієнт забезпеченості власними коштами, коефіцієнт відновлення (втрати) платоспроможності та інші.

4. Трендовий аналіз – порівняння кожної позиції звітності з попередніми періодами та визначення тренду, тобто основної тенденції динаміки показників, очищеної від впливу індивідуальних особливостей окремих періодів (за допомогою тренду здійснюють екстраполяцію найважливіших фінансових показників на перспективний період, тобто перспективний прогнозний аналіз фінансового стану).

5. Факторний аналіз – визначення впливу окремих факторів на результативний показник. За характером взаємозв'язку між показниками розрізняють методи детермінованого і стохастичного факторного аналізу.

Детермінований факторний аналіз являє собою методику дослідження впливу чинників, зв'язок яких з результативним показником носить функціональний характер. Методи детермінованого факторного аналізу: метод ланцюгових підстановок, метод абсолютних різниць, метод відносних різниць, інтегральний метод, метод логарифмування. Цей вид факторного аналізу найбільш поширений, оскільки має високу ефективність та досить простий у застосуванні.

Стохастичний аналіз являє собою методику дослідження факторів, зв'язок яких з результативним показником на відміну від функціональної є неповним, ймовірнісним, тобто зміна аргументу може дати декілька значень приросту функції в залежності від поєднання інших факторів, що визначають даний показник. Методи стохастичного факторного аналізу: спосіб парної кореляції, множинний кореляційний аналіз, матричні моделі, математичне програмування, метод дослідження операцій, теорія ігор.

6. Порівняльний аналіз – внутрішньогосподарський аналіз зведених показників звітності порівняно з показниками конкурентів або з середньогалузевими та середніми показниками.

Отже, можемо відмітити, що існує велика кількість методів діагностики ймовірності банкрутства підприємства, що використовується на практиці, але жоден з них не дає стовідсоткового результату, тому для отримання більш точного результату доцільно використовувати одразу декілька методів.

1.3. Моделі оцінки ймовірності банкрутства підприємства

Наразі світова науково-практична база налічує безліч методів оцінювання ймовірності банкрутства на підприємстві. Проте в практиці фінансового менеджменту та аналізу серед підходів до оцінки фінансового стану найпоширенішим через доступність використання та наявність інструментарію є підхід, що дозволяє оцінити фінансовий стан за допомогою багатofакторних регресійних моделей, розрахованих на основі декількох показників фінансового аналізу. У більшості таких методик значення інтегрального показника виражається певним рівнянням регресії, де в якості факторних вибирається обмежене число фінансових коефіцієнтів, а результатним є комплексний показник фінансового стану. Вибір факторних показників ґрунтується на тому, яку якісну характеристику повинен дати інтегральний показник. Як правило, такою характеристикою є рівень ймовірності банкрутства або обернена характеристика – рівень кредитоспроможності, які свідчать про потенціал

розвитку підприємства й рівень фінансового ризику інвестиційних вкладень.

Ймовірність банкрутства – одна з оцінних характеристик поточного фінансового стану й перспектив підприємства, що дозволяє визначити чи відноситься дане підприємство до потенційних банкрутів або ні. Тому існуючі моделі діагностики та прогнозування банкрутства можуть застосовуватись для інтегральної оцінки фінансової безпеки. Серед найбільш відомих моделей прогнозування банкрутства є такі: модель Бівера, модель Альтмана, модель Ліса, модель Спрингейта, модель Таффлера, система рейтингової оцінки фінансового стану, R-модель прогнозу ризику банкрутства, універсальна дискримінантна функція.

Одну з класичних робіт у галузі аналізу співвідношення та класифікації банкрутства виконав У. Бівер (1967 р.). У реальному сенсі його універсальний аналіз ряду провідників банкрутства створив підґрунтя для багатоваріантних спроб цього автора та інших, що впливали. У. Бівер встановив, що ряд показників може розрізняти відповідні вибірки невдалих фірм протягом п'яти років до відмови.

Після визначення початкових груп та вибору фірм він запропонував збирати дані балансу та звіту про прибутки та збитки. У дослідженні У. Бівера було зроблено висновок, що співвідношення грошових потоків і боргу було найкращим прогнозом одного коефіцієнта. Це співвідношення не враховувалося у дослідженні Е. Альтмана 1968 року через відсутність послідовних і точних даних щодо амортизації та руху грошових коштів.

Для здійснення системного експрес-аналізу фінансового стану підприємства пропонується використовувати коефіцієнт Бівера (КБ), який розраховується за формулою:

$$\text{КБ} = (\text{ЧП} - \text{НА}) : (\text{ДЗ} + \text{ПЗ}), \quad (1.1)$$

де ЧП – чистий прибуток; НА – нарахована амортизація; ДЗ – довгострокові зобов'язання; ПЗ – поточні зобов'язання.

Найвідомішим і досить розповсюдженим методом статистичного аналізу є модель професора Е.Альтмана. Підхід Е. Альтмана на основі багатовимірною

дискримінантного аналізу в подальшому опрацьовувався іншими вченими-економістами. Та все ж в економічній ситуації України модель Е.Альтмана не має великого визнання та не часто використовується через те, що деякі показники мають відмінності із значеннями для іноземних країн, до того ж інформація щодо фінансового стану підприємств майже завжди є неточною.

Z-рахунок Е. Альтмана [30]. Розрізняють двох- та п'ятифакторні моделі Z-рахунку Альтмана. Двофакторна модель ймовірності банкрутства (індекс Z) визначається за допомогою коефіцієнта покриття (X_1) і коефіцієнта автономії (X_2):

$$Z = -0,3877 - 1,0736 X_1 + 0,0579 X_2, \quad (1.2)$$

де X_1 – коефіцієнт покриття; X_2 – коефіцієнт автономії.

Для підприємств, у яких $Z = 0$, ймовірність банкрутства становить 50%. Від'ємні значення Z свідчать про зменшення ймовірності банкрутства. Якщо $Z > 0$, то ймовірність банкрутства перевищує 50% та підвищується зі збільшенням значення Z. Ця модель не потребує значного обсягу вихідної інформації, але її недоліком є недостатня точність прогнозування ймовірності банкрутства.

Для збільшення точності прогнозу у західній практиці використовують п'ятифакторну модель Z-рахунку:

$$Z = 1,2 X_1 + 1,4 X_2 + 3,3 X_3 + 0,6 X_4 + 1,0 X_5, \quad (1.3)$$

де X_1 – частка чистих оборотних активів у загальній величині активів; X_2 – рентабельність активів, розрахована по чистому прибутку; X_3 – рентабельність активів, розрахована по фінансовому результату від звичайної діяльності до оподаткування; X_4 – відношення ринкової вартості підприємства (ринкова вартість корпоративних прав) до позичкового капіталу; X_5 – коефіцієнт віддачі усіх активів, який розраховується як відношення чистого доходу від реалізації до загальної величини усіх активів.

Розрахунок величини Z дозволяє проаналізувати динаміку змін фінансової стійкості підприємства та оцінити ймовірності появи кризи на підприємстві за такою шкалою:

$Z \leq 1,8$ – дуже висока;

$1,81 \leq Z \leq 2,70$ – висока;

$2,71 \leq Z \leq 2,90$ – можлива;

$Z \geq 2,91$ – дуже низька.

Модель Спрінгейта орієнтована на визначення рівня використання доходів підприємства, має вигляд:

$$Z = 1,03 X_1 + 3,07 X_2 + 0,66 X_3 + 0,4X_4, \quad (1.4)$$

де X_1 – частка оборотних активів у валюті балансу; X_2 – частка операційного прибутку, суми податків, відсотків за користування позиковим капіталом у загальній вартості активів; X_3 – частка прибутку у сумі короткострокової заборгованості та податків; X_4 – швидкість обороту всього капіталу підприємства (співвідношення обсягу продажу та загальної вартості активів).

Якщо $Z < 0,862$, то фінансовий стан підприємства нестабільний і воно є потенційним банкрутом.

Коли $Z > 2,45$, то загроза банкрутства мінімальна.

У цілому похибка прогнозу можливості банкрутства за цією моделлю не перевищує 10%, що є нормальним для правильного обґрунтування рішень по управлінню фінансовими ресурсами. Українськими підприємствами модель Спрінгейта може використовуватись як додаткова, оскільки вона не враховує фактори неекономічного характеру.\

Модель Таффлера запропонував британський вчений Таффлер у 1977 р. Ця прогнозна модель є чотирьох факторною; у ній при використанні комп'ютерної техніки на першій стадії обчислюються 80 відношень за даними збанкрутілих і платоспроможних компаній. Потім, використовуючи статистичний метод, відомий як аналіз багатомірного дискримінанта, можна побудувати модель платоспроможності, визначаючи частки співвідношення, що найкраще виділяють дві групи компанії та їхні коефіцієнти. Такий вибірковий підрахунок співвідношень типовий для визначення деяких ключових вимірів діяльності підприємства – прибутковості, відповідності обігового капіталу, фінансового ризику та ліквідності. Поєднуючи ці показники і зводячи їх

відповідним чином, модель платоспроможності дає точну картину фінансового стану корпорації.

$$Z=0,53 \times X_1 + 0,13 \times X_2 + 0,18 \times X_3 + 0,16 \times X_4, \quad (1.5)$$

де X_1 – операційний прибуток/загальна вартість активів; X_2 – оборотні активи/загальна вартість активів; X_3 – короткострокові зобов'язання/загальна вартість активів; X_4 – чистий дохід (виручка) від реалізації/ загальна вартість активів.

Якщо $Z > 0,3$, то у фірми хороші довгострокові перспективи, а якщо Z менше ніж 0,2, то банкрутство більш ніж імовірне.

Модель Таффлера широко використовують в міжнародній практиці, це обумовлено такими перевагами:

1. Аналітична інформація для розрахунку показників є доступною, тому що відображена в формах фінансової звітності.
2. Є можливість прогнозування банкрутства, визначення зони ризику, в якій перебуває підприємство.
3. Ці моделі мають невелику кількість показників, що забезпечують високу точність результатів, за незначних трудовитрат.

Дана модель показує реальні результати в умовах, для яких вони були розроблені. Для того, щоб використовувати такі моделі в нашій країні, потрібно, щоб відповідав бухгалтерський облік, фінансова звітність і показники міжнародній практиці та за умови стабільної діяльності вітчизняних підприємств.

Модель Ліса для оцінки фінансового стану оцінює схильність підприємства до банкрутства на основі показників ділової активності та рентабельності. Модель Ліса має такий вигляд:

$$Z=0,063 \times X_1 + 0,092 \times X_2 + 0,057 \times X_3 + 0,001 \times X_4, \quad (1.6)$$

де X_1 – оборотний капітал/загальна вартість активів; X_2 – операційний прибуток/загальна вартість активів; X_3 – нерозподілений прибуток/ загальна вартість активів; X_4 – власний капітал/позичковий капітал.

Якщо $Z < 0,037$ – ймовірність банкрутства висока.

Зарубіжні моделі мають ряд особливостей і недоліків, що обмежує можливості їх використання в сучасних реаліях України, а саме:

- 1) інформаційна база, що використовувалась під час розроблення моделей, стосувалась іноземних підприємств, які, відповідно, функціонували в інших, порівняно з українськими, економічних умовах;
- 2) статистичною базою для побудови моделей була інформація про стан підприємств за досить давній період; внаслідок цього функція, побудована з урахуванням коефіцієнтів, яких обчислено і виокремлено на основі застарілих даних, не може адекватно відображати стан підприємства в сучасних умовах;
- 3) деякі моделі мають обмеження щодо розмірів аналізованих підприємств.

Цю проблему використання зарубіжних методик у практиці оцінювання фінансового стану українських підприємств спробував вирішити вітчизняний економіст О. Терещенко. Ним була розроблена універсальна дискримінантна модель, яка є найбільш оптимальною для діагностики ризику банкрутства українських підприємств. На думку вченого, оптимальна дискримінантна функція повинна враховувати всі складові фінансового стану, а саме ліквідність, прибутковість, оборотність, структуру майна, капіталу тощо:

$$Z = 1,5 X_1 + 0,08 X_2 + 10 X_3 + 5 X_4 + 0,3 X_5 + 0,1 X_6, \quad (1.7)$$

де X_1 – грошовий потік/зобов'язання; X_2 – валюта балансу/зобов'язання; X_3 – чистий прибуток/баланс; X_4 – чистий прибуток/виручка; X_5 – виробничі запаси/виручка; X_6 – виручка/обіговість основного капіталу.

Якщо $Z > 2$, підприємство фінансово стійке, йому не загрожує банкрутство.

Якщо $1 < Z < 2$, фінансова рівновага порушена, але за умови переходу підприємства на антикризове управління банкрутство йому не загрожує.

Якщо $0 < Z < 1$, підприємству загрожує банкрутство, якщо воно не здійснить санаційних заходів.

Якщо $Z < 0$, підприємству загрожує банкрутство.

Дискримінантна модель О. Терещенка має такі переваги: по-перше,

простота у розрахунку; по-друге, базою під час розроблення моделі були дані щодо фінансового стану вітчизняних підприємств, тому модель враховує їх галузеві особливості; по-третє, за рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему визначення критичних значень показників, які є індикатором ймовірності банкрутства підприємства конкретної галузі. Проте варто зауважити й щодо недоліків моделі, а саме щодо того, що акцент робиться на зменшенні помилкового віднесення фінансово неспроможних підприємств до групи стійких (така асиметричність має на меті убезпечити інвестора від ризикового вкладання коштів, але знижує точність прогнозу загалом), а також щодо існування широкого інтервалу невизначеності.

Таким чином, чим більш універсальною є модель, тим меншим є рівень її точності. Практика вимагає впровадження методологічних підходів, які є не стільки універсальними і простими, скільки ефективними.

В таблиці 1.4 наведемо порівняльну характеристику найпоширеніших моделей прогнозування банкрутства підприємства.

Таблиц 1.4

Порівняльна характеристика моделей прогнозування банкрутства підприємства

[30, с. 91]

Моделі	Переваги	Недоліки
1	2	3
Модель Бівера	Використання показника рентабельності активів та винесення судження про терміни настання банкрутства підприємства	Відсутність підсумкового коефіцієнта, складність інтерпретації підсумкового значення; залежність точності розрахунків від вихідної інформації; неможливість використання в українських умовах (не враховує українські особливості економіки)
Двофакторна модель Альтмана	Простота розрахунку; можливість застосування під час проведення зовнішнього аналізу на основі бухгалтерського балансу	Неадекватність одержуваних прогнозів для українських підприємств; відсутність розгляду впливу показників, що характеризують ефективність використання ресурсів, ділову та ринкову активність тощо; відсутність розгляду обліку галузевої та регіональної специфіки функціонування суб'єктів економіки
П'ятифакторна модель	Простота й можливість застосування за наявності	Неможливість використання в українських умовах (не враховує українські

Альтмана	обмеженої інформації; порівнянність показників; можливість поділу аналізованих компаній на потенційних банкрутів та небанкрутів; висока точність розрахунків	особливості економіки); складність інтерпретації підсумкового значення; залежність точності розрахунків від вихідної інформації; обмеженість сфери застосування; заснування на застарілих даних; неврахування показників рентабельності
Модель Спрінгейта	Демонстрування достатнього рівня надійності прогнозу, точність близько 90%	Створена для підприємств США й Канади з метою оцінювання; немає галузевої та регіональної диференціації Z-рахунку; між змінними спостерігається досить висока кореляція; не підходить для економіки України
Модель Таффлера	Спрощеність розрахунків та висока точність прогнозу ймовірності банкрутства компанії, що пов'язано зі значною кількістю проаналізованих компаній	Обмеження сфери застосування (тільки для акціонерних товариств, акції яких активно торгуються на фондовому ринку); складність інтерпретації підсумкового значення; неможливість використання в українських умовах; залежність точності розрахунків від вихідної інформації; використання застарілих даних

Продовження таблиці 1.4

1	2	3
Модель Ліса	Простота й швидкість розрахунків; доступність необхідних для розрахунків даних; можливість оцінити фінансовий стан та спрогнозувати банкрутство	Не пристосована до українських підприємств; створювалася з урахуванням західних особливостей розвитку; не може застосовуватися до малих підприємств; не відповідає методичним прийомам розрахунку показників фінансової звітності
Модель Терещенка	Врахування специфіки діяльності суб'єктів; охоплення незначної кількості показників; доступність інформації, необхідної для розрахунку параметрів моделі	Недостатній рівень обґрунтованості показників та їх нормативних значень; можливість застосування тільки для окремих підприємств; великий інтервал невизначеності

Можна зробити висновок, що розглянуті моделі прогнозування банкрутства мають низку істотних обмежень для їх використання на українських підприємствах. Вони не адаптовані до вітчизняної економіки та не враховують специфіку діяльності вітчизняних підприємств, зокрема особливості в системі бухгалтерського обліку та податковому законодавстві, вплив інфляції на формування показників діяльності підприємства, галузеву

приналежність підприємства. Таким чином, для визначення оцінки ймовірності банкрутства краще скористатися декількома моделями, щоб отриманий результат був якісним та точним.

1.4. Нормативно-правове та інформаційне забезпечення відносин у сфері оцінки ймовірності банкрутства підприємства

У зв'язку з повномасштабною воєнною агресією Росії проти України, Україна опинилася в умовах дефіциту як державного бюджету та фінансової неспроможності частини суб'єктів господарювання. Тож, Україна стикається з викликами, пов'язаними з економічною нестабільністю, корупцією та складними умовами ведення бізнесу. В умовах війни, банкрутство стає частим явищем, яке може впливати на різні сектори економіки та соціальні групи. Нормативно-правове регулювання аналізу ймовірності банкрутства підприємства передбачає забезпечення зацікавлених користувачів відповідним доступом до достовірної інформації щодо характеристики фінансового стану і результатів діяльності суб'єкта господарювання. Слід відмітити, що нормативно-правове забезпечення процедур банкрутства в Україні не лише визначає ефективність фінансового відновлення підприємств, але й має важливе значення для сталого соціально-економічного розвитку країни.

Слід зазначити, що процедури банкрутства в Україні визначені рядом нормативно-правових актів, кожен з яких відіграє важливу роль у регулюванні та вирішенні фінансових труднощів суб'єктів господарювання (див. табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Нормативно-правове регулювання процедур банкрутства в Україні

Назва нормативного акту	Короткий опис	Недоліки
Кодекс України з процедур банкрутства [48]	визначає порядок проведення процедур банкрутства	не завжди ефективно вирішує проблеми швидкості розгляду справ та виконання рішень
Податковий кодекс України [63]	визначає податкові аспекти банкрутства	недостатнє врахування особливостей боржників

		під час податкових розрахунків
Цивільний кодекс України [81]	регулює правові відносини в рамках процедур банкрутства	вимагає додаткового уточнення щодо вирішення конфліктів між учасниками
Закон України «Про антимонопольний комітет» [65]	регулює аспекти конкуренції в економіці та впливає на конкурсні процедури	потребує більшої відкритості та ефективності у розслідуванні порушень
Закон України «Про захист економічної конкуренції» [67]	визначає заходи щодо захисту конкуренції та впливає на конкурентний аспект банкрутства	не завжди забезпечує ефективний контроль за порушеннями конкуренційних правил
Закон України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [68]	визначає правила фінансових послуг та регулювання ринків	деякі положення можуть бути недостатньо збалансованими, створюючи прогалини у регулюванні
Закон України «Про банки і банківську діяльність» [66]	регулює банківську діяльність в Україні	не завжди надає достатні інструменти для контролю за ризиками та протидії фінансовим кризам

Аналіз цих актів дозволяє виявити позитивні аспекти та недоліки, що можуть виникнути у процесі застосування. Отже, огляд основних нормативно-правових актів та вказує на можливі недоліки, які можуть виникати при їхньому застосуванні в контексті процедур банкрутства в Україні.

Доречно наголосити, що Кодекс України з процедур банкрутства визначає правові засади проведення процедур банкрутства та регулює відносини між учасниками цих процедур, такими як боржник, кредитори, органи управління банкрутством та інші. Законодавство цього роду має ключове значення для стабільності економіки та бізнес-середовища. Декілька аспектів, можуть вказувати на значення Кодексу з процедур про банкрутство для соціально-економічного розвитку України.

У статті 4 Кодексу України щодо процедури банкрутства виділено наступні заходи для передбачення та запобігання банкрутства [48]:

- власники (засновники, акціонери) боржника, органи влади обов’язково повинні вжити дії, які б дали змогу ухилитись від банкрутства;
- якщо починають виявлятися ознаки банкрутства то керівник боржника

має надіслати відомості щодо них засновникам та власникам майна;

- засновники, власники та кредитори можуть надати відповідно фінансову допомогу в межах дій щодо усунення банкрутства в обсязі, який їм буде достатній для погашення всіх виявлених зобов'язань перед кредиторами, та зобов'язань по страховим внескам, податкам та зборам та санацію боржника;
- якщо боржник отримав дану фінансову допомогу то він автоматично отримує зобов'язання перед тим хто їх надав, відповідно до законодавства.

До напрямів подолання фінансової кризи на підприємстві переважно відносять:

- здійснення фінансової санації;
- заснування реорганізації підприємства шляхами поглинання чи злиття різних організацій;
- реструктуризація підприємства;
- ліквідація підприємства у випадку неможливості усунення причин банкрутства.

Одним з основних критеріїв вибору стратегії фінансового оздоровлення підприємства є оцінка затрат під час використання запропонованих варіантів виходу з кризової ситуації (план). Кращим варіантом за цим критерієм буде той, за впровадження якого досягатиметься максимальний економічний ефект за мінімальних витрат» [82].

Для того, щоб вибрати правильну стратегію фінансового оздоровлення, необхідно виокремити чіткі критеріальні оцінки. Основою для цього є поточна стадія фінансової кризи, на якій знаходиться підприємство. Практичний досвід свідчить, що заходи, пов'язані із фінансовим оздоровленням можна застосувати до тих підприємств, які знаходяться у кризовій ситуації на етапах спаду, неплатоспроможності та нестійкості.

Податковий кодекс України є одним із ключових законодавчих актів, що регулює систему оподаткування в Україні. Його значення для соціально-економічного розвитку країни важко переоцінити. Деякі аспекти, які визначають значення Податкового кодексу для України: збір ресурсів для

бюджету, регулювання економічної активності, соціальна справедливість, привертання інвестицій, підтримка галузей та регіонів [63]. Отже, Податковий кодекс визначає економічний ландшафт та взаємовідносини між державою, підприємствами та громадянами. Ефективне його використання допомагає створити стабільне та стимулююче для розвитку податкове середовище в Україні.

Варто підкреслити, що Цивільний кодекс України є не лише нормативним актом, але й фундаментальною правовою основою, що визначає та регулює цивільні відносини в нашій країні. Його значення для соціально-економічного розвитку України простежується через кілька важливих аспектів. Цей кодекс втілює стандарти економічної активності, надаючи підприємствам та бізнес-спільноті можливість розвиватися в стабільному та передбачуваному правовому середовищі.

Цивільний кодекс формує культуру правового спілкування, визначаючи засади взаємодії та визнання прав суб'єктів цивільних відносин. Він не просто регулює, а творить мистецтво правової взаємодії та відносин, де кожен учасник відчуває себе захищеним та визнаним [81]. Таким чином, Цивільний кодекс виступає не просто як правовий акт, а як ключовий елемент у розвитку економіки, сприяючи сталому соціально-економічному розвитку України та забезпечуючи правовий захист усіх учасників цивільних відносин.

Доречно підкреслити, що Закон України “Про антимонопольний комітет”, це закон України, який визначає правові засади діяльності та повноваження антимонопольного органу в країні. Закон має велике значення для соціально-економічного розвитку України, оскільки він спрямований на запобігання та регулювання монопольної діяльності, захист конкуренції, та створення умов для ефективного функціонування ринку. Це сприяє розвитку конкурентоспроможного бізнес-середовища, захисту прав споживачів та стимулюванню економічної активності в країні.

Закони «Про захист економічної конкуренції» [67], «Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг» [68] і «Про банки

і банківську діяльність» [66] в Україні є ключовими правовими актами, які спільно визначають правила гри в економіці. Їхнє значення для соціально-економічного розвитку країни виявляється у забезпеченні конкурентоспроможного бізнессередовища, створенні стійкої фінансової системи та сприянні розвитку економіки. Крім того, ці закони спрямовані на захист конкуренції, запобігання монопольним практикам, створення умов для інновацій та розвитку бізнесу. Правила щодо фінансових послуг регулюються для забезпечення стабільності фінансової системи, захисту прав клієнтів та привертання інвестицій. Водночас, норми, що стосуються банківської діяльності, гарантують стабільність банківської системи, захист вкладників та підтримують кредитування, що сприяє економічному розвитку.

Також є важливим методичне та інформаційне забезпечення діагностики кризового стану суб'єкта господарської діяльності. Основними нормативними методичними підходами до проведення діагностики є:

- «Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій», затверджена наказом Агентства з питань запобігання банкрутству № 81 від 27.06.1997 р. [56];

- «Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства», затверджені наказом Міністерства економіки України від 19 січня 2006 р. № 14 [57].

Так, у Методиці проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій увага здебільшого приділяється оцінці фінансового стану та аналізу виробничо-господарської діяльності об'єктів дослідження. Основним завданням аналізу є оцінка результатів господарської діяльності за попередній та поточний роки, виявлення факторів, які позитивно чи негативно вплинули на показники роботи підприємства, а в підсумку – прийняття рішення про визнання структури балансу задовільною (незадовільною), а підприємства – платоспроможним (неплатоспроможним). Ця методика була розроблена в 1996 році й відповідала

системі бухгалтерського обліку, яка існувала до 2000 року – до затвердження нових вітчизняних стандартів обліку (П(С)БО). Зі зміною системи бухгалтерського обліку застосування цієї методики скоротилося, хоча, за кількістю наявних показників, обсягом охоплення аспектів діяльності підприємства та сукупною трудомісткістю процесу оцінки автори [36] вважають її найбільш оптимальною для замовників та виконавців.

В Методичних рекомендаціях щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства чи доведення до банкрутства спеціальну увагу приділено розрахунку не лише загальних показників оцінки фінансового стану, а й коефіцієнтів, що надають можливість визначити схильність підприємства до погіршення фінансового стану або, взагалі, до проявів банкрутства. Цей документ є важливим і єдиним на сьогодні в Україні нормативним актом, застосовним при проведенні аналізу фінансового стану підприємств – банкрутів. Водночас, глибокий фінансовий аналіз економічних показників підприємства-банкрота є необхідним для:

- визначення причин банкрутства;
- розуміння ступеню враження економічної стійкості і дисбалансу між власним та залученим капіталом;
- формування даних про розміри дебіторської і кредиторської заборгованості підприємства-банкрота, основних дебіторів і кредиторів, про стан погашення дебіторської/кредиторської заборгованості, наявність безнадійної заборгованості;
- отримання інформацію про структуру активів, зобов'язань підприємства та їх динаміку.

Зазначена інформація є підставою для прийняття управлінських рішень щодо доцільності або недоцільності проведення процедур санації, щодо присутності ризиків винних дій посадових осіб підприємства, що спричинили погіршення фінансового стану підприємства та виникнення загроз втрати економічної самостійності, щодо орієнтовної потреби у фінансуванні процедур

банкрутства / санації. Їх цільове призначення – надання методичної допомоги фахівцям і спеціалістам стосовно прийняття рішення про визнання структури балансу підприємства задовільною (незадовільною), підприємства – платоспроможним (неплатоспроможним).

Проаналізувавши вищезазначене можна дійти висновків, щодо нормативно-правового забезпечення процедур банкрутства в Україні та їх вплив на соціально-економічний розвиток країни. Нормативно-правові акти, що регулюють процедури банкрутства, є критично важливими для створення ефективної та стійкої економічної системи, сприяючи вирішенню фінансових труднощів підприємств та забезпечуючи їхню фінансову реабілітацію. Процедури банкрутства надають чіткі механізми для розподілу активів та захисту прав кредиторів, що сприяє підвищенню довіри інвесторів і створює сприятливі умови для залучення капіталу.

Висновки до розділу 1

Банкрутство підприємства – це процес, пов’язаний із питанням, що має ще багато невивчених сторін. Існування великої кількості думок щодо визначення правильного трактування поняття «банкрутство» сприяє виникненню різних методів його діагностики. Отже, можна зробити висновок, що банкрутство має як позитивні, так і негативні наслідки для підприємств, тому доцільно постійно здійснювати моніторинг імовірності банкрутства підприємств, щоб уникнути негативних наслідків.

Загалом існує велика кількість методів діагностики ймовірності банкрутства підприємства, що використовується на практиці, але жоден з них не дає стовідсоткового результату, тому для отримання більш точного результату доцільно використовувати одразу декілька методів.

Серед найбільш відомих моделей прогнозування банкрутства є такі: модель Бівера, модель Альтмана, модель Ліса, модель Спрингейта, модель

Таффлера, Модель Бівера, універсальна дискримінантна функція. Можемо зробити висновок, що зазначені моделі прогнозування банкрутства мають низку істотних обмежень для їх використання на українських підприємствах. Вони не адаптовані до вітчизняної економіки та не враховують специфіку діяльності вітчизняних підприємств, зокрема особливості в системі бухгалтерського обліку та податковому законодавстві, вплив інфляції на формування показників діяльності підприємства, галузеву приналежність підприємства. Таким чином, для визначення оцінки ймовірності банкрутства краще скористатися декількома моделями, щоб отриманий результат був якісним та точним.

Нормативно-правові акти, що регулюють процедури банкрутства, є критично важливими для створення ефективної та стійкої економічної системи, сприяючи вирішенню фінансових труднощів підприємств та забезпечуючи їхню фінансову реабілітацію. Процедури банкрутства надають чіткі механізми для розподілу активів та захисту прав кредиторів, що сприяє підвищенню довіри інвесторів і створює сприятливі умови для залучення капіталу.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІТИЧНА ОЦІНКА ЙМОВІРНОСТІ БАНКРУТСТВА ТА НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ЇЇ МЕТОДИКИ ТОВ «АГРОСТЕМ»

2.1. Організаційно-економічна характеристика підприємства

Досліджуване підприємство в роботі це ТОВ «Агростем» яке засноване 10.02.2011 року і на сьогодні є виробником сільськогосподарської продукції, призначеної для споживання і інших господарських потреб. Скорочена назва підприємства ТОВ «Агростем». Підприємство входить до складу агропромислової групи «Агрейн» Зручне географічне розташування та оптимальні ґрунтово-кліматичні умови сприяють вирощуванню основних культур підприємства та виробництву якісної продукції.

Місцезнаходження та адреса Товариства: Україна, 12355, Україна, Житомирський р-н, Житомирська обл., село Щеніїв, вулиця Поліщука, будинок, 3. Керівником підприємства є Крижанівський Юрій Володимирович.

Основним видом діяльності підприємства згідно КВЕДу є: 01.11 «Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур». Також підприємство займається іншими видами діяльності, зокрема:

- 01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід;
- 01.45 Розведення овець і кіз;
- 01.46 Розведення свиней;
- 01.50 Змішане сільське господарство;
- 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві;
- 01.62 Допоміжна діяльність у тваринництві;
- 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля.

Втім, в останні роки підприємство займається, переважно, вирощуванням кукурудзи, ріпаку та соняшників.

Галузь рослинництва продовжують залишатися в пріоритеті діяльності

підприємства, яке має потужний земельний банк земель в Житомирській області обсягом 7,25 тис. га. При плануванні сівозмін віддають перевагу найбільш рентабельним культурам кукурудзі, ріпаку і соняшнику. Виробництво достатньою мірою забезпечене основними засобами для здійснення всіх технологічних операцій. Останнім часом, увагу виробників привернуло досить рентабельне виробництво найбільш популярних овочів картопля і цибуля, тим більше є можливість вирощувати їх на зрошувальних землях. На сьогодні підприємство має потужності для власного довготривалого зберігання овочів.

Місце підприємства в економічній системі регіону відображено в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1

Основні відомості про ТОВ «Агростем»

Ознака	Характеристика
Повне найменування	Товариство з обмеженою відповідальністю «Агростем»
Скорочене найменування	ТзОВ «Агростем»
Дата реєстрації	10.02.2011 року
Територія	Україна, 12355, Україна, Житомирський р-н, Житомирська обл., село Щеніїв, вулиця Поліщука, будинок, 3
Телефон	+380672438316
Статутний капітал, в т.ч.	20 818 000,00 грн
- частка держави	0,00 грн
- частка юридичних осіб	0,00 грн
- частка фізичних осіб	20 818 000,00 грн
Код ЄДРПОУ	37376945
Форма власності та організаційно-правова форма господарювання	Приватна, Товариство з обмеженою відповідальністю
Основний вид діяльності	01.11. Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур
Інші види діяльності	01.41 Розведення великої рогатої худоби молочних порід; 01.45 Розведення овець і кіз; 01.46 Розведення свиней; 01.50 Змішане сільське господарство; 01.61 Допоміжна діяльність у рослинництві; 01.62 Допоміжна діяльність у тваринництві; 46.90 Неспеціалізована оптова торгівля.
Банки, що обслуговують підприємство	АТ «Акцент-Банк»

Аналіз засновників та власників підприємства за структурою статутного

капіталу наведено в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

Характеристика засновників ТОВ «Агростем» за статутним капіталом
станом на 01.01.2024 року

Засновники підприємства	Зареєстрований (пайовий) капітал	
	сума, грн.	питома вага, %
1. Юридичні особи	0,0	0,0
2. Фізичні особи	20818,0	100,0
Шевцова Ганна Миколаївна	19700,0	94,63
Крижанівський Юрій Володимирович	1000,0	4,80
Сметана Петро Мар'янович	118,0	0,57
Разом	20818,0	100,0

Метою діяльності ТОВ «Агростем» є забезпечення існування і розвитку підприємства в довготривалій перспективі. Для реалізації визначеної мети, діяльність організації вимагає формування та забезпечення розвитку конкурентної переваги на ринку, це можливо лише при виборі і впровадженні ефективної стратегії розвитку і використання інноваційної техніки, тракторів, культиваторів, комбайнів, тощо. Отже, першочерговим пріоритетом перспективної діяльності організації є розробка та успішна реалізація стратегічного розвитку.

Основною місією ТОВ «Агростем» є виробництво високоякісної продукції для забезпечення продовольчої безпеки регіону і країни в даній галузі за конкурентноздатною ціною і отримати прибуток достатнього рівня, який забезпечить підприємству розширене відтворення.

Для здійснення своєї основної діяльності ТОВ «Агростем» забезпечує:

- проведення науково-технічної політики, що забезпечує підвищення технічного рівня виробництва, удосконалення технології та виробничого процесу;
- поліпшення якості продукції;
- раціональне використання сировинних, матеріальних та трудових ресурсів, застосування ресурсозберігаючих технологічних процесів;

- підвищення продуктивності праці;
- збільшення прибутку;
- створення безпечних умов праці на виробництві.

Товариство:

- має самостійний баланс, рахунки в банках, печатку із своїм найменуванням, ідентифікаційним кодом, штампи, бланки, може мати фірмовий знак, а також знак для товарів і послуг та інші реквізити;

- діє на принципах повної господарської самостійності і самоокупності, несе відповідальність за результати своєї господарської діяльності та виконання зобов'язань;

- може набувати майнові та особисті немайнові права, нести обов'язки, вчиняти правочини відповідно до законодавства та Статуту, бути позивачем в суді, у тому числі у відповідних юрисдикційних органах інших держав;

- має право випускати (емітувати) в установленому законодавством порядку цінні папери;

- самостійно планує свою господарську діяльність і провадить таку діяльність на підставі договорів;

- реалізує власну продукцію (роботи, послуги).

Всі виробничі плани базуються на поглибленому аналізі ґрунту, на основі якого агроном вирішує, які культури вирощувати, де їх вирощувати, який посівний матеріал використовувати, які добрива і в якій кількості, який рівень гербіцидів і т. д. Загальна стратегія виробництва викладена в п'ятирічному розгорнутому плані і заснована на оптимальній сівозміні.

Товариство розташоване в місцевості, що характеризується помірно сприятливими кліматичними умовами для ведення сільського господарства та вирощування основних сільськогосподарських культур.

Для підвищення родючості і забезпечення високої врожайності вирощуваних культур Товариство дотримується відповідних агротехнічних заходів, підтримуючи особливу увагу в системі підживлення та обробі ґрунту.

Забезпечення процесу виробництва Товариства здійснюється за допомогою залучення сторонніх робіт та послуг шляхом оренди техніки з екіпажем.

Джерелами формування майна Товариства є:

- грошові та матеріальні внески засновників;
- доходи, одержані від реалізації продукції, послуг, інших видів господарської діяльності;
- кредити банків та інших кредиторів;
- капітальні вкладення і дотації з бюджетів;
- інші джерела, не заборонені законодавством України.

Для виконання функцій управління в аграрному підприємстві створюється апарат управління, до складу якого входять всі працівники, які здійснюють функції виробничої діяльності підприємства.

Склад, підпорядкованість та взаємозв'язок ланок або окремих працівників, що виконують функції управління виробництвом, утворюють структуру управління. На структуру управління суттєво впливає організаційна структура.

Структура управління знаходить свій конкретний вираз у схемі управління, штатах, розосередженні працівників управління. По вертикалі структура управління аграрних підприємств поділяється на ступені, а по горизонталі – на ланки. Першим ступенем є управління виробничою бригадою, яке виконує бригадир, другим ступенем – персонал управління відділком або виробничою ділянкою, яким керує завідувачий. Третій, вищий ступінь – загальногосподарський апарат управління на чолі з керівником підприємства.

Організаційна структура управління є формою системного управління, яка визначає склад, взаємодію та підпорядкованість її елементів з використанням лінійних, функціональних і міжфункціональних зв'язків у процесі управління підприємством.

Організаційну структуру ТОВ «Агростем» відображено на рис.2.1.

Вищим органом управління є дирекція в особі директора підприємства

Крижанівського Юрія Володимировича, який направляє та координує роботу усіх ланок управління.

До підрозділів, які займаються основним виробництвом можемо віднести: рільні бригади №1 та №2 та тракторну бригаду. На підприємстві у межах своїх повноважень функціонують наступні відділи: агрономічний відділ, інженерно-технічний, відділ ЗЕД, планово-економічний відділ та бухгалтерія. Організаційна структура сільськогосподарських підприємств залежить від багатьох факторів, а саме: розміру, концентрації та спеціалізації виробництва господарств та їх виробничих підрозділів, розміщення та розмірів населених пунктів і виробничих об'єктів, складу та розміщення сільськогосподарських угідь, шляхів, засобів зв'язку, кваліфікації кадрів.

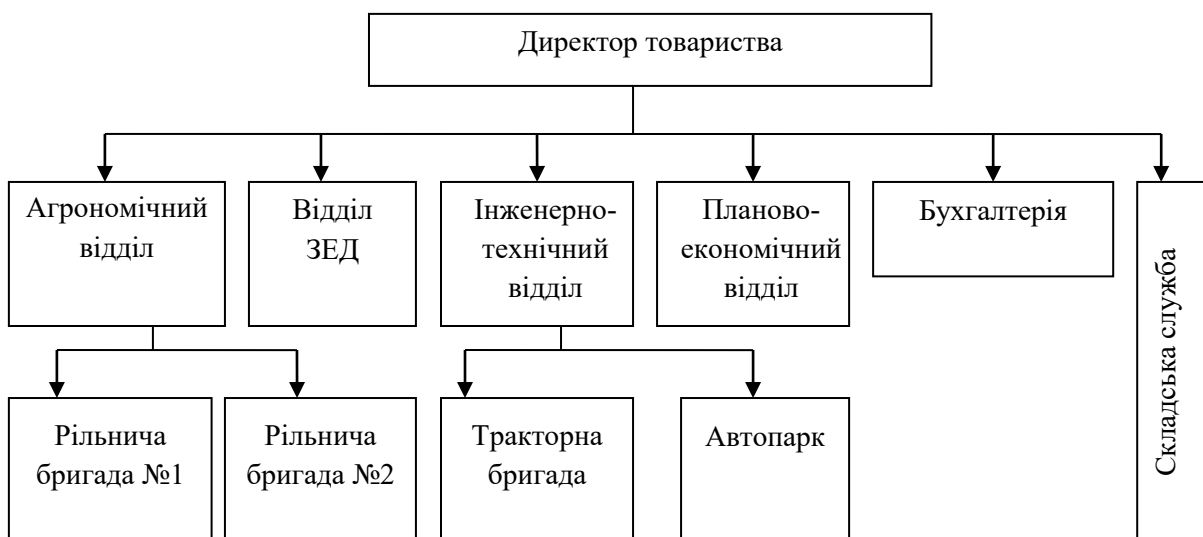

Рис. 2.1. Організаційна структура ТОВ «Агростем»

До обов'язків головного бухгалтера входить фінансово-економічне планування, звітність, контроль оплат, розрахунок собівартості, розробка цінової політики і т. д.

До обов'язків головного агронома, згідно із посадовою інструкцією, належать: забезпечувати господарство насінням кращих сортів; організовувати закупівлю мінеральних і органічних добрив; забезпечувати і контролювати своєчасне виконання технологічних операцій.

Завідувач складом несе повну матеріальну відповідальність за отримання

та видачу ТМЦ (пальне, насінні, добриво) та бере активну участь при зборі урожаю – облік готової продукції на елеватор.

Отже, суть лінійної організаційної структури полягає в тому, що кожен виробничий підрозділ очолює керівник, який здійснює всі функції управління. Кожен працівник організації підпорядковується безпосередньо генеральному директору.

Автотракторний парк оснащений сучасною сільськогосподарською технікою (оренованою), а коротка відстань між полями дозволяє більш ефективно її використовувати. Зібраний урожай, має прямий доступ до залізниці.

Товариство має власне офісне приміщення та господарську базу з розташованій на ній автопарком, складськими приміщеннями, розташованих в селі Щеніїв поряд з оброблювальною землею.

Сільськогосподарське виробництво умовно поділене на чотири сегменти відповідно до найближчих населених пунктів у яких і орендується пайова земля колишніх колгоспів. Взаємовідносини з власниками земельних паїв Товариство будує на основі договорів з виплатою орендної плати.

Головними покупцями продукції є зернотрейдери Житомирської області, зокрема: ТОВ «Зернопром Агро», ТОВ «Віломікс Україна», ТОВ «Даст», ПП «Канон», ТОВ «Агро ПВК Пром», ТОВ «Какаданн» та інші.

Основними конкурентами підприємства в регіоні є: ТОВ «Сігнет-центр», ТОВ «Фастів-агро», ТОВ «АР «Любар»», ТОВ «Виробниче підприємство «Полісся»», ПСП «Україна, ТОВ «Олімп-Агро», Приватна Агрофірма «Єрчики» та інші підприємства, які займаються вирощуванням зернових та олійних культур.

Необхідно відмітити, що планування займає перше місце серед усіх інших функцій управління. Контроль за виконанням планів за кількісними і якісними показниками є систематичним, всебічним. При цьому виявляють резерви збільшення виробництва найбільш вигідної продукції, а також можливості скорочення витрат праці, сировини, матеріалів та інших ресурсів.

Отже, досліджуване підприємство в роботі, ТОВ «Агростем», котре розміщене у Житомирській області, Житомирському районі с. Щеніїв, спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур. Досліджуване підприємство функціонує завдяки лінійній організаційній структурі. Підприємство стабільно прагне забезпечити власні оборотні кошти, збільшити обсяги виробництва, зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування, прискорити оборот, підвищити загальну конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках.

2.2. Діагностика фінансово-економічного стану ТОВ «Агростем»

Для визначення та подальшого вирішення проблем фінансово-господарської діяльності підприємства найбільш важливим є здійснення діагностики фінансово-економічного стану підприємства, котрий формується під впливом чинників зовнішнього та внутрішнього порядку. З однієї сторони, фінансовий стан виступає фінансовим результатом господарської діяльності підприємства, а також свідчить про його набутки та основні досягнення, а з іншої сторони визначає резерви та передумови подальшого розвитку підприємства.

Фінансово-економічний стан підприємства має комплексне значення і відображає результат взаємодії усіх елементів системи фінансових відносин підприємства, котрі визначають наявність, розміщення та використання різноманітних ресурсів підприємства. Необхідність діагностики фінансово-економічного стану досліджуваного підприємства зумовлена тим, що значна кількість сучасних аграрних підприємств не в змозі своєчасно та якісно оцінювати свій фінансовий стан, що перешкоджатиме ефективному веденню господарської діяльності. Особливої актуальності набуває проблема відсутності чітких управлінських рішень на рівні керівництва сільськогосподарського підприємства в умовах кризових явищ. Тому, важливим завданням є

вдосконалення фінансово-економічного стану підприємства за допомогою точної оцінки, що призведе до прийняття своєчасних управлінських рішень.

Діагностика фінансово-економічного стану підприємства ґрунтується на використанні системи показників, котрі всебічно відображають поточний стан та напрями розвитку діяльності підприємства. Зокрема такими показниками є показники фінансової стійкості, ліквідності та платоспроможності, ділової активності та рентабельності, а також інші показники господарської діяльності підприємства.

На першому етапі діагностики фінансово-економічного стану ТОВ «Агростем» здійснимо аналіз основних економічних показників господарської діяльності підприємства за 2021-2023 роки (див. табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Основні економічні показники господарської діяльності ТОВ «Агростем» за 2021-2023 роки

Показники	Роки			Відхилення 2023 рік до 2021 року	
	2021	2022	2023	+, –	%
1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції, тис. грн.	46181,0	47833,0	56260,0	10079,0	21,8
2. Валовий прибуток, тис. грн.	16997,0	11717,0	17342,0	345,0	2,0
3. Операційний прибуток, тис. грн.	5067,0	1046,0	7193,0	2126,0	42,0
4. Чистий прибуток, тис. грн.	3663,0	856,0	5775,0	2112,0	57,7
5. Середньооблікова чисельність працівників, осіб	102	103	104	2	2,0
6. Середньорічна вартість: необоротних активів, тис. грн.	19688,0	21111,0	21300,0	1612,0	8,2
в т.ч. основних засобів, тис. грн.	9334,0	10855,5	11024,5	1690,5	18,1
оборотних активів, тис. грн.	26195,5	28460,0	28446,5	2251,0	8,6
7. Фондовіддача	4,9	4,4	5,1	0,2	3,1
8. Фондомісткість	0,202	0,227	0,196	-0,006	-0,03
9. Фондоозброєність, тис. грн./особу.	30,5	35,2	35,4	4,9	16,2
10. Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,8	1,7	2,0	0,2	12,2
11. Продуктивність праці, тис. грн./особу.	452,8	464,4	541,0	89,0	19,7
12. Середньорічна заробітна плата одного працівника, тис. грн.	103,1	115,1	127,3	24,2	23,5
13. Рентабельність господарської діяльності, %	7,1	2,1	13,7	6,5	x
14. Рентабельність активів підприємства, %	8,0	1,7	11,6	3,6	x
15. Рентабельність власного капіталу, %	10,6	2,5	14,7	4,1	x

Згідно здійснених розрахунків в таблиці 2.3, можемо відмітити, що

покращилося значення майже усіх показників господарської діяльності протягом досліджуваного періоду. Зокрема, чистий дохід від реалізації продукції у 2023 році становив 56260,0 тис.грн, що на 10079,0 тис.грн., або на 21,8% більше ніж у 2021 році. Відповідно відбулося зростання показників валового прибутку, операційного прибутку та чистого прибутку у 2023 році в порівнянні з 2021 роком. Так, чистий прибуток підприємства в 2023 році зріс на 2112 тис. грн. або на 57,7 %, у порівнянні з 2021 роком, що є позитивною тенденцією для підприємства і свідчить про підвищення прибутковості підприємства за аналізований період. Фондовіддача у 2023 році становила 5,1 грн., порівняно з 2021 роком вона зросла на 0,2 грн., що свідчить про підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві. Також про підвищення ефективності використання основних фондів свідчить динаміка зміни показників фондомісткості та фондоозброєності. Коефіцієнт оборотності оборотних активів, який показує швидкість обертання оборотних активів в 2023 році зріс на 0,2 обороти, що є позитивною тенденцією для ТОВ «Агростем». На підприємстві спостерігається щорічне зростання продуктивності праці. Так, у 2023 році продуктивність праці становила 541,0 тис.грн., що більше на 89,0 тис. грн. порівняно з 2021 роком, що свідчить про підвищення ефективності використання трудових ресурсів підприємства. Втім, негативною тенденцією є зростання середньорічної заробітної плати одного працівника швидшими темпами, ніж зростання продуктивності праці. Досліджуване підприємство у 2021-2023 роках є рентабельним. Зокрема, рентабельність господарської діяльності становив у 2023 році становила 13,7 %, що на 0,8% більше ніж у 2021 році. Також зросли і інші показники рентабельності, зокрема рентабельність активів підприємства збільшилася на 3,6 % і становила у 2023 році 11,6%, а рентабельність власного капіталу зросла на 4,1 пункти і складала у 2023 році 14,7%. Все це пояснюється зростанням чистого прибутку на підприємстві у 2023 році в порівнянні з 2021 роком, та особливо у порівнянні з 2022 роком. Загалом спостерігається позитивна динаміка зміни основних економічних показників господарської діяльності

підприємства у 2023 році, що в свою чергу відкриває для досліджуваного підприємства нові можливості для подальшого розвитку.

Наступним етапом діагностики фінансово-економічного стану підприємства здійснимо аналіз активів підприємства та джерел їх формування за даними Балансу у 2021-2023 роках.

Характеристика активів підприємства та джерел їх формування за балансом наведена в табл. 2.4.

Таблиця 2.4

Характеристика активів ТОВ «Агростем»
та джерел їх формування за балансом за 2021-2023 роки

Показники	На 31.12.2021 р.		На 31.12.2023 р.		Відхилення 2023 р. до 2021 р.		
	тис. грн.	питома вага, %	тис. грн.	питома вага, %	+, -	%	п.с.
Активи підприємства							
1. Необоротні активи	20604,0	42,2	20982,0	42,2	378,0	1,8	0,0
Незавершене будівництво	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0
Основні засоби	10356,0	21,2	10694,0	21,5	338,0	3,3	0,3
2. Оборотні активи	28170,0	57,8	28745,0	57,8	575,0	2,0	0,0
Виробничі запаси	9825,0	20,1	6895,0	13,9	-2930,0	-29,8	-6,3
Незавершене виробництво	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0
Готова продукція	1962,0	4,0	2269,0	4,6	307,0	15,6	0,5
Товари	1962,0	4,0	1538,0	3,1	-424,0	-21,6	-0,9
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	10384,0	21,3	10716,0	21,5	332,0	3,2	0,3
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	4665,0	9,6	5685,0	11,4	1020,0	21,9	1,9
Інша поточна дебіторська заборгованість	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0
Грошові кошти та їх еквіваленти в національній валюті	7,0	0,0	1624,0	3,3	1617,0	в 232 р.	3,3
Інші оборотні активи	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	-	0,0
Витрати майбутніх періодів	29,0	0,1	18,0	0,0	-11,0	-37,9	0,0
Разом активів	48774,0	100,0	49727,0	100,0	953,0	2,0	х
Пасиви підприємства							
1. Власний капітал	34343	70,4	40746	81,9	6403	18,6	11,5
Статутний (зареєстрований) капітал	20818	42,7	20818	41,9	0	0,0	-0,8
Нерозподілений прибуток	10817	22,2	20935	42,1	10118	93,5	19,9
2. Довгострокові зобов'язання	12	0,0	202	0,4	190	в 17 р.	0,4
3. Поточні зобов'язання	14419	29,6	8779	17,7	-5640	-39,1	-11,9
Кредиторська заборгованість підприємства за товари,	13847	28,4	7851	15,8	-5996	-43,3	-12,6

роботи, послуги							
Поточні зобов'язання підприємства за розрахунками з бюджетом	32	0,1	91	0,2	59	в 2,8 р.	0,1
Поточні зобов'язання підприємства за розрахунками зі страхування	107	0,2	241	0,5	134	в 2,3 р.	0,3
Поточні зобов'язання підприємства за розрахунками з оплати праці	432	0,9	590	1,2	158	36,6	0,3
Інші поточні зобов'язання	1	0,0	6	0,0	5	в 6 р.	0,0
Разом пасивів	48774	100,0	49727	100,0	953	2,0	х

Отже, здійснивши аналіз динаміки структури активів підприємства, а також джерел їх формування, можемо зробити висновок, що вартість основних засобів у 2023 році становила 10694,0 тис. грн., що на 3,3% більше ніж у 2021 році. Загалом вартість оборотних активів зросла на 2%, порівняно з 2021 роком. Протягом досліджуваного періоду вартість виробничих запасів підприємства знизилась майже на 30%, що свідчить про скорочення обсягів господарської діяльності, або покращення системи планування матеріально-технічного забезпечення. В структурі активів підприємства у 2023 році 42,2% складають необоротні активи, та 57,8% - оборотні активи підприємства. Загалом, можемо відмітити, що зміни у структурі активів, які відбулися за 2021-2023 рік є незначними. Щодо динаміки та структури зобов'язань підприємства можемо зробити висновок, що за аналізований період статутний капітал підприємства не змінився. Загальна сума нерозподіленого прибутку у 2023 році становила 20935,0 тис.грн., що на 93,5% більше рівня 2021 року. Збільшення частки нерозподіленого прибутку свідчить також про розширений тип відтворення. Власний капітал у 2023 році становив 40746,0 тис. грн., порівняно з 2021 роком він збільшився на 18,6%. Довгострокові зобов'язання підприємства у 2023 році зросли на 190 тис. грн, а короткострокові зобов'язання підприємства у 2023 році зменшилися на 39,1%, що свідчить про те, що підприємство є фінансово стійким і не залежить від зовнішніх запозичень. В структурі активів найбільшу частку займає власний капітал (81,9%), відбулося зростання його частки на 11,5 п.стр., що свідчить про стійкий фінансовий стан досліджуваного підприємства.

Фінансовий результат – це приріст (чи зменшення) вартості власного

капіталу підприємства, що утворюється в процесі його підприємницької діяльності за звітний період. Основним фінансовим результатом діяльності підприємства є прибуток, збільшення якого означає примноження фінансових ресурсів та зростання фінансових результатів. Збиток підприємства означає втрату фінансових ресурсів підприємств; якщо збитки мають регулярний характер, то врешті-решт будуть витрачені всі фінансові ресурси і підприємство збанкрутує. Фінансовий результат є визначальною економічною категорією, а також головним вимірником ефективності роботи підприємства. Тому на наступному етапі діагностики фінансово-економічного стану підприємства здійснимо аналіз показників формування фінансових результатів діяльності на ТОВ «Агростем» за 2021-2023 роки (див. табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Динаміка показників формування фінансових результатів

ТОВ «Агростем» 2021-2023 рр.

Показники	Роки			Відхилення 2023 до 2021 рр.	
	2021	2022	2023	+,-	%
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	46181,0	47833,0	56260,0	10079,0	21,8
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	29184,0	36116,0	38918,0	9734,0	33,4
Валовий: прибуток (збиток)	16997,0	11717,0	17342,0	345,0	2,0
Інші операційні доходи	33910,0	3168,0	3551,0	-30359,0	-89,5
Адміністративні витрати	12197,0	10145,0	10549,0	-1648,0	-13,5
Витрати на збут	342,0	832,0	622,0	280,0	81,9
Інші операційні витрати	33817,0	2915,0	2601,0	-31216,0	-92,3
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток (збиток)	4551,0	993,0	7121,0	2570,0	56,5
Інші доходи	516,0	54,0	76,0	-440,0	-85,3
Інші витрати	0,0	1,0	4,0	4,0	-
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток (збиток)	5067,0	1046,0	7193,0	2126,0	42,0
Чистий фінансовий результат: прибуток (збиток)	3663,0	856,0	5775,0	2112,0	57,7

Отже, здійснивши аналіз динаміки показників формування фінансових результатів, можемо відмітити, що чистий дохід від реалізації продукції у 2023 році становив 56260,0 тис. грн., що на 10079 тис. грн. або на 21,8% більше ніж у

2021 році. Собівартість реалізованої продукції у 2023 році становила 38918,0 тис. грн., що на 33,4 % більше ніж у 2021 році, що є негативним явищем в діяльності підприємства, оскільки темпи її зростання перевищують темпи зростання чистого доходу підприємства. Втім, все одно відбулося зростання валового доходу підприємства на 345 тис.грн., або на 2,0%. Також відбулося істотне скорочення інших операційних доходів та інших операційних витрат. Все це призвело до того, що у 2023 році підприємство працювало прибутково і чистий прибуток у 2023 році становив 5775,0 тис. грн., що більше ніж в 2021 році на 2112 тис.грн., або на 57,7%.

Аналіз витрат за економічними елементами дає можливість вивчити їхній склад, питому вагу кожного елемента, частку живої і уречевленої праці в загальних витратах на виробництво. Порівняння фактичної структури витрат за кілька періодів виявляє динаміку і напрям зміни окремих елементів. Характеристика операційних витрат підприємства за елементами представлена в табл. 2.6.

Таблиця 2.6

Динаміка та структура операційних витрат ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках

Показники	Роки						Відхилення 2023 до 2021 рр.		
	2021		2022		2023				
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	+, –	%	п.с.
Матеріальні витрати	17847	42,8	22762	48,3	24009	47,7	6162	34,5	4,9
Витрати на оплату праці	10514	25,2	11856	25,2	13239	26,3	2725	25,9	1,1
Відрахування на соціальні заходи	2313	5,5	2608	5,5	2913	5,8	600	26,0	0,3
Амортизація	2131	5,1	2474	5,3	2782	5,5	651	30,5	0,4
Інші операційні витрати	8918	21,4	7393	15,7	7365	14,6	-1553	-17,4	-6,8
Разом	41723	100	47093	100	50308	100	8585	20,6	0,0

Здійснивши аналіз динаміки та структури операційних витрат, можемо відмітити, що найбільшу питому вагу у 2023 році складають матеріальні витрати, 47,7%, а найменшу – амортизація – 5,5%. Зростання матеріальних витрат у 2023 році в порівнянні з 2021 роком на 6162 тис.грн., напряду пов'язано зі збільшенням обсягу виробництва продукції та здорожчанням закупівельної вартості сировини та матеріалів. Нарахована амортизація зросла з

2131 до 2782 тис.грн., тобто на 30,5% у 2023 році в порівнянні з 2021 роком, що свідчить про зростання вартості необоротних активів на ТОВ «Агростем». Витрати на оплату праці збільшилися на 2725 тис.грн., тобто на 25,9%. Це викликано зростанням рівня заробітної плати працівників підприємства. Також відбулося зростання за статтю операційних витрат «Відрахування на соціальні заходи».

З позиції короткострокової перспективи фінансовий стан підприємства оцінюється показниками ліквідності та платоспроможності.. Без оцінювання рівня ліквідності підприємства аналіз його фінансового стану буде неповним, що не дозволить зробити обґрунтовані висновки про існуючий стан та перспективи розвитку такого суб'єкта господарювання. Показники ліквідності дають можливість діагностувати фінансовий стан підприємства, оцінити його платоспроможність, усунути наявні недоліки для того, щоб в подальшому стабільно здійснювати діяльність та бути привабливим для інвесторів. Отже, проаналізуємо показники ліквідності ТОВ «Агростем» за 2021–2023 роки (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Динаміка показників оцінки ліквідності ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках

Показники	Норматив	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 рр., +/-
		2021	2022	2023	
1. Коефіцієнт загальної ліквідності	>1-2	1,95	1,89	3,27	1,32
2. Коефіцієнт поточної ліквідності	>0,6	1,77	1,96	2,05	0,28
3. Коефіцієнт абсолютної ліквідності	>0,2	0,01	0,04	0,18	0,17
4. Чистий оборотний капітал	>0	11868,0	13593,0	19966,0	8098,0

Коефіцієнт загальної ліквідності (коефіцієнт покриття), що відображає співвідношення оборотних активів і поточних зобов'язань, у 2021 і 2023 роках становив 1,95 і 3,27 відповідно, що свідчить про покращення його значення і відповідність нормативному значенню. Коефіцієнт поточної ліквідності також збільшився у 2023 році в порівнянні з 2021 роком і становить 2,05, що є вищим

за нормативне значення. Динаміка його зміни також є позитивною. Коефіцієнт абсолютної ліквідності показує, яку частину короткострокових зобов'язань можна за необхідності погасити негайно за рахунок найбільш ліквідних активів (грошових коштів та поточних фінансових інвестицій). У 2021 році значення даного показника становило 0,01, а у 2023 році – 0,18. Позитивним є збільшення даного показника у 2023 році в порівнянні з 2021 роком, втім таке його значення не відповідає нормативному, що є негативним чинником для досліджуваного підприємства.

Одним із ключових завдань аналізу фінансового стану підприємства є вивчення показників, що відображають його фінансову стійкість. Фінансова стійкість підприємства залежить від ефективного управління фінансовими ресурсами та визначається оптимальною структурою активів, оптимальним співвідношенням власних і позикових коштів, оптимальним співвідношенням активів і джерел їх фінансування. Оцінка фінансової стійкості ТОВ «Агростем» наведена у таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка показників фінансової стійкості
ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках

Показники	Нормативне значення	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 рр. +,-
		2021	2022	2023	
1. Коефіцієнт співвідношення залучених і власних коштів	<1	0,42	0,44	0,22	-0,20
2. Коефіцієнт автономії	>0,5	0,70	0,69	0,82	0,12
3. Коефіцієнт маневреності власних коштів	>0,2	0,40	0,39	0,49	0,09
4. Коефіцієнт ефективності використання власних коштів	>0,4	0,15	0,03	0,18	0,03
5. Коефіцієнт використання фінансових ресурсів усього майна	збільшення	0,10	0,02	0,14	0,04

Коефіцієнт автономії досліджуваного підприємства відповідає нормативному значенню. У 2023 році відбулося збільшення даного показника на 0,12 пунктів і він становив 0,82. Це означає, що підприємство на 82%

фінансувалося за рахунок власного капіталу, що є позитивною тенденцією для досліджуваного підприємства. Коефіцієнт маневреності протягом 2021-2023 рр. показник на підприємстві відповідає нормативному значенню, що дозволяє забезпечити достатню гнучкість у використанні власного капіталу ТОВ «Агростем».

Коефіцієнт ефективності використання власних коштів показує, що в 2023 р. на 1 грн. власних коштів припадає 0,18 грн. прибутку, що на 0,03 грн. більше ніж в 2021 р.

Загалом можна зробити висновок, що фінансова стійкість підприємства покращилася і підприємство є фінансово стійким.

Широке вираження всіх напрямків діяльності підприємства знаходиться у показниках фінансового стану підприємства, серед яких провідне значення відводиться показникам ділової активності. Це пов'язано з тим, що показники ділової активності відображають процеси економічного розвитку та динаміки. Саме динамічні позитивні результати є свідченням того, що підприємство є інвестиційно привабливим, фінансово стійким та кредитоспроможним. Показники оцінки ділової активності підприємства представлено в табл. 2.9.

Таблиця 2.9

Динаміка показників ділової активності ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках

Показники	Роки			Відхилення 2023 р. до 2021 рр. +,-
	2021	2022	2023	
1.Коефіцієнт оборотності активів	0,25	0,24	0,28	0,03
2.Коефіцієнт оборотності оборотних активів	1,76	1,68	1,98	0,21
3.Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,26	1,20	1,53	0,27
4.Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості	0,90	0,84	3,58	2,68
5.Коефіцієнт оборотності матеріальних запасів	1,04	1,06	1,63	0,59
6.Коефіцієнт оборотності основних засобів	4,95	4,41	5,10	5,96
7.Коефіцієнт оборотності власного капіталу	0,36	0,35	0,46	0,10

Показники ділової активності ТОВ «Агростем» мають тенденцію до

зростання, що є позитивним явищем для досліджуваного підприємства. Коефіцієнт оборотності оборотних активів протягом 2021-2023 рр. збільшився на 0,21 пункти і становив у 2023 р. 1,98 оборотів, що свідчить про зростання ефективності використання оборотних коштів суб'єкта господарювання. Аналогічно зросли і інші показники ділової активності, Зокрема, коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості у 2023 році становив 1,52 пункти, що на 0,27 пункти більше, ніж у 2021 році. Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості за аналізований період збільшилася на 2,68 пункти і становив у 2023 році 3,58 пункти. Загалом можемо відмітити позитивну динаміку зміни даних показників.

Рентабельність або, інакше кажучи, ефективність використання капіталу, відіграє важливу роль при визначенні фінансових результатів роботи підприємства. Адже менеджери та власник капіталу підприємства повинні завжди проводити оцінку будь-якого рішення у сфері управління коштами за допомогою порівняння витрат з прибутком. Слід відмітити, що відносний показник рентабельності (на відміну від показника прибутку, який є абсолютним) відображає ступінь прибутковості підприємства. Отже, види рентабельності ТОВ «Агростем» та їхні розрахунки у 2021-2023 роках відображені в таблиці 2.10.

Таблиця 2.10

Показники оцінки ефективності господарювання
ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках

№ з/п	Показники	Роки			Відхилення 2023/2021 рр +,-
		2021	2022	2023	
1	Рентабельність активів,%	8,0	1,7	11,6	3,6
2	Рентабельність необоротних активів, %	18,6	4,1	27,1	8,5
3	Рентабельність оборотних активів, %	14,0	3,0	20,3	6,3
4	Рентабельність власного капіталу, %	10,6	2,5	14,7	4,1
5	Рентабельність залученого капіталу, %	25,4	5,5	64,3	38,9
6	Рентабельність продукції, %	6,7	2,1	13,7	6,0

7	Рентабельність господарської діяльності, %	7,1	2,1	13,7	6,5
---	--	-----	-----	------	-----

У відповідності до розрахунків рентабельності підприємства в табл. 2.10, можемо відмітити, що за досліджуваний період, відбулось загальне зростання показників рентабельності. Найбільше підвищились наступні показники: рентабельності необоротних активів залученого капіталу у цілому, на 8,5% та 38,9 %, відповідно. Щодо показників рентабельності активів ТОВ «Агростем», то за досліджуваний період вона збільшилась на 3,6%. Рентабельність необоротних активів перевищувала рентабельність оборотних, отже в 2023 році з однієї гривні, вкладеної в відповідні активи, підприємство отримало 27,1 та 20,3 коп. прибутку. Показник рентабельності господарської діяльності свідчить, про те, що підприємство працює ефективно, а отже отримає на 1-у гривню понесених витрат 13,7 копійок прибутку. Позитивною динамікою є зростання всіх показників рентабельності підприємства, особливо порівнюючи їх з 2022 роком.

Отже, здійснивши діагностику фінансово-економічного стану ТОВ «Агростем» можемо зробити висновок, що досліджуваний суб'єкт господарювання має стабільний фінансово-економічний стан, ефективність діяльності підприємства підвищується. Втім підприємство не зовсім раціонально використовує виробничі ресурси, істотно зростають витрати підприємства.

2.3. Оцінка ймовірності банкрутства на ТОВ «Агростем»

Для будь-якої фірми завжди залишається актуальним питання про оцінку фінансового становища своєї організації, мета якої – досягти високої ефективності діяльності. На сьогодні для суб'єктів господарювання в умовах ринкової економіки існує наявність невизначеності економічного середовища, який на практиці виражається у фінансових ризиках, а саме в ризику банкрутства. Це, в свою чергу, зумовлює необхідність впровадження методів,

які будуть спрямовані на вирішення проблеми своєчасного виявлення ризиків банкрутства та запобігання фінансової кризи.

Причому тенденції банкрутства поширюються не лише на окремих суб'єктів господарювання, а й на цілі галузі економіки (наприклад, сільське господарство, яке вже впродовж багатьох років перебуває в глибокій фінансовій кризі і де понад 85% господарюючих суб'єктів закінчують свою діяльність щорічно із збитками; в промисловості збитковим є кожне друге підприємство).

Відомо, що на сьогодні в Україні близько 70 тисяч підприємств перебувають на межі банкрутства, а тисячі підприємств уже знаходяться за цією межею, тобто здійснюють процедуру банкрутства. У світовій практиці для прогнозування та оцінки потенційного банкрутства підприємства використовуються різні економіко-математичні моделі. Серед найвідоміших методів, які застосовуються для оцінки ймовірності банкрутства є моделі банкрутства на основі Z-критерію. Тому, здійснимо розрахунок оцінки ймовірності банкрутства за моделями ймовірності банкрутства, а саме: за двофакторною моделлю ймовірності банкрутства Альтмана, п'ятифакторною моделлю Альтмана, моделями Спрінгейта, Лісу, Таффлера, Терещенка та коефіцієнтом Бівера.

1. Двохфакторна модель Альтмана – це одна з найпростіших і наочних методик прогнозування ймовірності банкрутства, за використання якої необхідно розрахувати вплив тільки двох показників:

$$Z = -0,3877 - 1,0736 * X_1 + 0,0579 * X_2 \quad (2.1)$$

де X_1 – коефіцієнт поточної ліквідності; X_2 – частка позикових коштів у загальній величині пасиву балансу (коефіцієнт фінансової залежності).

При значенні $Z > 0$ ситуація в аналізованій компанії критична, ймовірність настання банкрутства висока.

Перевагою цієї моделі оцінки ймовірності настання банкрутства є її простота розрахунку, а недоліком, як наслідок, обмежена кількість показників, що використовуються для розрахунку. Модель розроблена виключно для

підприємств США та повністю не враховує вітчизняні економічні умови.

Отже, здійснимо розрахунок ймовірності банкрутства за двофакторною моделлю (див. табл. 2.11).

Таблиця 2.11

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем»
у 2021-2023 роках за двофакторною моделлю

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
коефіцієнт покриття (Кп)	1,95	1,89	3,27
коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)	1,43	1,45	1,22
Ймовірність банкрутства Z	-1,65	-1,58	-3,19

За результатами здійснених розрахунків можна побачити, що ймовірність банкрутства на ТОВ «Агростем» 2021-2023 рр. є дуже низькою, оскільки значення Z за аналізовані періоди мають від’ємні значення.

2. Більш поширеною та обґрунтованою є п’ятифакторна модель Є. Альтмана. У своїх дослідженнях Альтман використовував дані стабільних компаній, які протягом п’яти років збанкрутували. Z-модель Альтмана побудована за допомогою апарату мультиплікативного дискримінантного аналізу (Multiple-discriminant analysis – MDA). Його метою було визначення можливостей використання моделі для диференціації фірм, у яких немає загрози банкрутства, і компаній з високою ймовірністю настання кризи і майбутнього банкрутства

Модель Є. Альтмана розраховується за формулою:

$$Z = 1,2 (OA : A) + 1,4 [(ЧП-Д) : CA] + 3,3 (ОП : CA) + 0,6 (РВ : ЗК) + 1,0 (ЧД : CA), \quad (2.2)$$

де ОА – оборотні активи; А – активи; ВК – власний капітал; ОП – операційний прибуток; СА – середньорічна вартість активів; РВ – ринкова вартість власного капіталу; ЗК – залучений капітал; ЧП – чистий прибуток; Д – дивіденди; ЧД – чистий доход.

ОА : А – питома вага оборотних активів в загальній сумі активів;

(ЧП – Д) : СА – частка активів яка формується за рахунок реінвестованого чистого прибутку;

ОП : А – операційна прибутковість активів, коп. / грн.;

РВ : ЗК – скільки власних коштів в ринковій оцінці припадає на 1 грн. залученого капіталу;

ЧД : СА – скільки чистого доходу формує 1 грн. коштів вкладена в активи підприємства.

Критичне значення показника Z дорівнює 2,675 (для підприємств, акції яких котируються на біржі). Порівняння цього критичного показника зі значеннями для кожної конкретної фірми дозволить судити про можливе банкрутство за 2-3 роки до його настання (якщо $Z < 2,675$). Якщо показник підприємства $Z > 2,675$, то це свідчить про фінансову стійкість. Для підприємств, акції яких не котируються на біржі, якщо $Z < 1,23$, підприємство визнається банкрутом, при значенні Z в діапазоні від 1,23 до 2,89 ситуація невизначена, значення $Z > 2,89$ притаманне стабільним і фінансово стійким компаніям.

Розрахунок оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем» за моделлю Альтмана представлено в таблиці 2.12.

Таблиця 2.12

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем»
у 2021-2023 роках за моделлю Альтмана

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
оборотні активи	28141	28886	28745
активи	48774	50520	49727
операційний прибуток	5067	1046	7193
середньорічна вартість активів	45917	49647	50124
ринкова вартість власного капіталу	34343	34971	40746
залучений капітал	14431	15549	8981
чистий прибуток	3663	856	5775
дивіденди	0	0	0
чистий дохід	46181	47833	56260
Ймовірність банкрутства Z	3,60	3,09	5,17

Отже у результаті розрахунків, можемо відмітити, що за п'ятифакторною моделлю Альтмана, ймовірність банкрутства на ТОВ «Агростем», як показують результати розрахунків, малоімовірна, оскільки коефіцієнт Альтмана в 2023 р.

становив 5,17. Позитивною є тенденція до збільшення даного показника в динаміці.

З. Гордоном Л. В. Спрінгейтом у 1978 році, на підставі моделі Альтмана та покрокового дискримінантного аналізу була розроблена власна модель прогнозування ймовірності банкрутства підприємства. У процесі розробки моделі з 19 фінансових коефіцієнтів, що вважалися кращими, Спрінгейтом було відібрано чотири коефіцієнти, на підставі яких була побудована модель Спрінгейта. Оцінка ймовірності банкрутства за моделлю Спрінгейта здійснюється за формулою:

$$Z = 1,03(РА : А) + 3,07(ПГ : СА) + 0,66 (ПГ : ПЗ) + 0,4(ЧД : СА), \quad (2.3)$$

де РА – робочий капітал; ПГ – прибуток від господарської діяльності.

РА : А – рівень робочого капіталу на 1 грн. вартості активів;

ПГ : СА – загальногосподарська прибутковість активів за створеним прибутком;

ПГ : ПЗ – рівень створеного прибутку на 1 грн. поточних зобов'язань

Вважається, що якщо $Z < 0,862$, то підприємство є потенційним банкрутом.

У процесі тестування моделі Спрінгейта на підставі даних 40 компаній була встановлена точність передбачення неплатоспроможності на рік вперед 92,5 %.

Перевагами даної моделі є те, що у цілому похибка прогнозування не перевищує 10 %; також не враховується ринкова капіталізація підприємств (не обмежується акціонерними товариствами). Все ж модель Спрінгейта має суттєві недоліки: показники точності прогнозування зменшуються з часом; модель є модифікацією Z-рахунку Альтмана версії 1968 року (остання є застарілою і непридатною для сучасного використання).

Українськими підприємствами модель Спрінгейта може використовуватись як додаткова, оскільки вона не враховує фактори неекономічного характеру.

Розрахунок оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках за моделлю Спрінгейта представлено в таблиці 2.13.

Таблиця 2.13

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем»
у 2021-2023 роках за моделлю Спрінгейта

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
робочий капітал	11868	13593	19966
прибуток від господарської діяльності	5067	1046	7193
поточні зобов'язання	14419	15309	8779
активи	48774	50520	49727
середньорічна вартість активів	45916,5	49647	50123,5
чистий дохід	46181	47833	56260
Ймовірність банкрутства Z	1,22	0,77	1,84

За моделлю Спрінгейта, ймовірність банкрутства ТОВ «Агростем» була високою в 2022 р., але низькою у 2021 та 2023 роках.

4. Модель Р. Ліса (1972 рік) є простою для розрахунку, завдяки доступності даних можна своєчасно оцінити підприємство. У моделі головна увага приділяється рентабельності та прибутковості підприємства:

$$Z = 0,063 (OA : A) + 0,092(OP : A) + 0,057(HP : A) + 0,001(BK : ZK) \quad (2.4)$$

де $OA : A$ - оборотні активи / загальна вартість активів;

$OP : A$ - операційний прибуток / загальна вартість активів;

$HP : A$ - нерозподілений прибуток / загальна вартість активів;

$BK : ZK$ - власний капітал / позиковий капітал.

Якщо значення $Z < 0,037$ – висока ймовірність банкрутства; $Z = 0,037$ – граничне значення; $Z > 0,037$ – низька ймовірність банкрутства.

Розрахунок оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем» за 2021-2023 роки за моделлю Р.Ліса наведено в таблиці 2.14.

Таблиця 2.14

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем»
за моделлю Р. Ліса у 2021-2023 роках

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
оборотні активи	28141	28886	28745

активи	48774	50520	49727
операційний прибуток	5067	1046	7193
нерозподілений прибуток	14532	15160	20935
власний капітал	34343	34971	40746
залучений капітал	14431	15549	8981
Ймовірність банкрутства Z	0,07	0,06	0,08

Оцінивши схильність підприємства до банкрутства на основі моделі Р.Ліса можна зробити висновок, що досліджуваному підприємству не загрожує банкрутство, оскільки інтегральний показник Z за 2021-2023 роки більше за 0,037.

5. Модель Р. Таффлера (1977 рік) має високу точність прогнозу ймовірності банкрутства підприємства, що пов'язано зі значною кількістю проаналізованих компаній. Використання лише двох фінансових показників (валовий прибуток і поточні зобов'язання) суттєво позначається на об'єктивності оцінювання.

$$Z = 0,53 (ОП : ПЗ) + 0,13 (ОА : А) + 0,18 (ПЗ : А) + 0,16 (ЧД : А) \quad (2.5)$$

де А = операційний прибуток / короткострокові зобов'язання;

В = оборотні активи / загальна сума зобов'язань;

С = короткострокові зобов'язання / загальна вартість активів;

D = виручка від реалізації / загальна вартість активів.

Ймовірність банкрутства досить висока, якщо значення $Z < 0,2$; $0,2 < Z < 0,3$ – можливе банкрутство; $Z > 0,3$ – ймовірність банкрутства низька.

Розрахунок оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках за моделлю Таффлера представлено в таблиці 2.15.

Таблиця 2.15

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем»
у 2021-2023 роках за моделлю Таффлера

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
оборотні активи	28141	28886	28745
активи	48774	50520	49727
операційний прибуток	5067	1046	7193
поточні зобов'язання	14419	15309	8779
загальна сума зобов'язань	14431	15549	8981
чистий дохід	46181	47833	56260

Ймовірність банкрутства Z	0,64	0,48	1,06
---------------------------	------	------	------

Як бачимо із розрахунків, за моделлю Таффлера, ймовірність банкрутства у 2021-2023 роках є низькою, оскільки значення інтегрального показника за 3 роки більше ніж 0,3.

6. Модель О. Терещенка (2004 рік) є зручною в застосуванні, враховує галузеві особливості підприємства. Модель враховує сучасну міжнародну практику та охоплює незначну кількість показників. За рахунок використання різноманітних модифікацій базової моделі до підприємств різних видів діяльності вирішує проблему критичних значень показників, але негативним у цій моделі є відсутність поглибленої класифікації індикаторів стійкості фінансового стану підприємства й великий інтервал невизначеності.

Розрахунок моделі Терещенка має наступний вигляд:

$$Z = 1,5X_1 + 0,08X_2 + 10X_3 + 5X_4 + 0,3X_5 + 0,1X_6, \quad (2.6)$$

де X_1 = cash-flow / зобов'язання;

X_2 = валюта балансу / зобов'язання;

X_3 = чистий прибуток / валюта балансу;

X_4 = чистий прибуток / виручка від реалізації;

X_5 = запаси / виручка від реалізації;

X_6 = виручка від реалізації / валюта балансу.

Якщо $Z > 2$ – банкрутство не загрожує, $1 < Z < 2$ – фінансова стійкість порушена, $0 < Z < 1$ – є загроза банкрутства.

Розрахунок оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем» у 2021-2023 за моделлю Терещенка представлено в таблиці 2.16.

Таблиця 2.16

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках
за моделлю Терещенка

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
cash-flow	5794	3330	8557
чистий прибуток	3663	856	5775
запаси	12978	9996	10702
активи	48774	50520	49727
загальна сума зобов'язань	14431	15549	8981

чистий дохід	46181	47833	56260
Ймовірність банкрутства Z	2,01	0,89	3,29

Отже, за результататми розрахунків оцінки ймовірності банкрутства за моделю Терещенка, можна зробити висновок, що ТОВ «Агростем» в 2021 та 2023 році не загрожує банкрутство, оскільки значення показника Z в аналізованих періодах більше за 2. А у 2022 році підприємству загрозувало банкрутство, тому що значення показника $Z=0,89$. Але по результатам розрахунків у 2023 році помітно, що підприємство перейшло на антикризове управління і значення показника Z зросло і підприємству не загрожує банкрутство.

7. З метою своєчасного виявлення тенденцій формування незадовільної структури балансу у прибутково працюючого суб'єкта підприємницької діяльності і вжиття випереджувальних заходів, спрямованих на запобігання банкрутству, проводиться систематичний експрес-аналіз фінансового стану підприємства (фінансовий моніторинг) за допомогою коефіцієнта Бівера. Коефіцієнт Бівера розраховується як відношення різниці між чистим прибутком і нарахованою амортизацією до суми довгострокових і поточних зобов'язань, за формулою:

$$KB = (ЧП - НА) : (ДЗ + ПЗ), \quad (2.7)$$

де ЧП – чистий прибуток;

НА – нарахована амортизація;

ДЗ – довгострокові зобов'язання;

ПЗ – поточні зобов'язання.

Ознакою формування незадовільної структури балансу є таке фінансове становище підприємства, у якого протягом тривалого часу (1,5-2 роки) коефіцієнт Бівера не перевищує 0,2, що відображає небажане скорочення частки прибутку, який спрямовується на розвиток виробництва. У такій ситуації створюється незадовільна структура балансу, підприємство починає працювати в борг і його коефіцієнт забезпечення власними засобами стає меншим 0,1.

Розрахунок оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках за допомогою розрахунку коефіцієнта Бівера представлено в таблиці 2.17.

Таблиця 2.17

Оцінка ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем» за допомогою розрахунку коефіцієнта Бівера

Показники	2021 р.	2022 р.	2023 р.
чистий прибуток	3663	856	5775
амортизація	2131	2474	2782
довгострокові зобов'язання	12	240	202
поточні зобов'язання	14419	15309	8779
Значення КБ	0,11	-0,10	0,33

У результаті розрахунків коефіцієнту Бівера, можемо відмітити, що в 2021 та 2022 році у підприємства спостерігалась незадовільна структура балансу, оскільки значення коефіцієнту Бівера було меншим за 0,2. Втім, у 2023 році коефіцієнт Бівера становив вже 0,33, що говорить про покращення структури балансу і зменшення загрози банкрутства для підприємства.

Отже узагальнимо дані щодо розрахунків ймовірності банкрутства на ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках (див. табл. 2.18).

Таблиця 2.18

Прогнозування оцінки ймовірності банкрутства ТОВ «Агростем» у 2021-2023 роках за різними моделями

Модель	Роки			Узагальнюючий результат
	2021	2022	2023	
1. Двофакторна модель	-1,65	-1,58	-3,19	Ймовірність банкрутства ТОВ «Агростем» є низькою за всі проаналізовані періоди
2. Модель Альтмана	3,60	3,09	5,17	Ймовірність банкрутства ТОВ «Агростем» малоймовірна, оскільки коефіцієнт Альтмана в 2023 р. становив 5,17. Позитивною є тенденція до зростання даного показника в динаміці.
3. Модель Спрінггейта	1,22	0,77	1,84	За даною методикою, ймовірність банкрутства ТОВ «Агростем» була високою в 2022 р., а в 2021 р. та 2023 р. – низькою
4. Модель Лісу	0,07	0,06	0,08	ТОВ «Агростем» не загрожує банкрутство, оскільки інтегральний показник Z за 2021-2023 роки більше за 0,037.
5. Модель Тафлера	0,64	0,48	1,06	За моделлю Тафлера, ймовірність банкрутства ТОВ «Агростем» за три аналізовані періоди є низькою, оскільки значення інтегрального показника за 3 роки більше ніж 0,3

6. Модель Терещенка	2,01	0,89	3,29	ТОВ «Агростем» в 2021 та 2023 році не загрожує банкрутство, оскільки значення показника Z в аналізованих періодах більше за 2. А у 2022 році ТОВ «Агростем» загрожувало банкрутство, тому що значення показника $Z=0,89$
7. Коефіцієнт Бівера	0,11	-0,10	0,33	В 2021 та 2022 році у ТОВ «Агростем» спостерігалась незадовільна структура балансу, але у 2023 році коефіцієнт Бівера становив вже 0,33, що говорить про покращення структури балансу і зменшення загрози банкрутства для підприємства.

Із наведеного можемо зробити висновок, що банкрутство за більшістю розрахованих методик ТОВ «Агростем» не загрожує. До того ж спостерігається тенденція до покращення показників ймовірності банкрутства в 2023 році у порівнянні з 2021 роком, і особливо у порівнянні з 2022 роком. Втім, у процесі їх систематизації, комплексного аналізу і порівняння було визначено, що більшість дискримінантних моделей не пристосована до українських реалій. Таким чином, для здійснення прогнозу банкрутства потрібна така модель, де будуть ураховані умови проведення оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств, дані статистичної, інформаційної бази українських галузевих підприємств, які мають власні особливості під час здійснення господарської діяльності в умовах фінансової кризи. З проаналізованих дискримінантних моделей, на нашу думку, найбільш прийнятною до застосування на українських підприємствах є модель Терещенка, тому що саме вона була розроблена на основі вітчизняних статистичних даних підприємств. Але оцінку ймовірності настання банкрутства потрібно проводити не тільки з аналізу дискримінантних моделей, а й ураховувати специфіку діяльності підприємств, ситуацію на ринку, основні показники фінансової діяльності, роботу ризик-менеджменту організації тощо.

2.4. Удосконалення методики оцінки ймовірності банкрутства на ТОВ «Агростем»

Однією з найбільш ризикових галузей економіки, в якій досить важко оцінити ймовірність банкрутства, є аграрна сфера. Причиною є наявність загроз та ризиків, притаманних як будь-якій сфері підприємництва, так і галузевих. На нашу думку, в методиці оцінки ймовірності банкрутства аграрного підприємства необхідно врахувати ступінь підприємницького ризику у галузі.

На ТОВ «Агростем» підвищується ймовірність банкрутства через неефективний менеджмент, помилкову фінансову стратегію або її відсутність, високий рівень зносу основних засобів (може призвести до зупинок виробництва, зменшення одержаної продукції та /або погіршення її якості) та інші внутрішньогосподарські загрози.

Вплинути на ці зовнішні чинники ТОВ «Агростем» не може, але може їх виявляти та розробляти стратегію реагування на ці загрози. Крім галузевих, кожне конкретне аграрне підприємство має специфічні ризики, які розширюють типовий перелік.

Перелічені ризики можуть підштовхнути до банкрутства будь-яке аграрне підприємство, проте найбільш вразливими є дрібні та середні фермерські господарства, у той час як агрохолдинги мають можливість застрахувати та хеджувати свої ризики.

На нашу думку, оцінка ймовірності банкрутства аграрних підприємств потребує врахування галузевих особливостей. В структурі інтегрального показника в дискримінантному аналізі враховують показники фінансово-економічного стану, але ймовірність банкрутства аграрного підприємства безпосередньо залежить від нефінансових факторів першого порядку, таких як погодні умови, ситуація на ринку певної продукції, розмір та рівень спеціалізації аграрного підприємства, власність на землі сільськогосподарського призначення, якість роботи персоналу тощо. Отже, саме ці загрози можна вважати факторами, які впливають на ймовірність розвитку критичної неплатоспроможності аграрного підприємства, отже їх не можна ігнорувати при побудові моделі ймовірності банкрутства.

Ми пропонуємо в оцінці ступеня та форми негативного впливу найбільш

загрозливих ризиків на діяльність аграрного підприємства використовувати характеристики «вплине несуттєво», «вплине припустимо» та «вплине критично».

Негативний вплив кожної загрози оцінюється за шкалою:

1 бал, якщо загроза несуттєво підвищує ймовірність банкрутства, ступінь загрози неможливо або важко визначити;

2 бали, якщо у випадку настання несприятливої події ймовірність банкрутства підвищиться відчутно, але не критично;

3 бали, якщо є загроза отримання значних збитків, фінансової кризи або критичної неплатоспроможності;

5 балів у випадках коли навіть відокремлений негативний вплив чинника може призвести до банкрутства.

Запропонована бальна оцінка відповідей експертів щодо впливу найбільш суттєвих загроз надалі може бути уточнена за результатами масштабної апробації. У результаті кількісного аналізу якісні характеристики ризику набувають числових значень. Сумування кількісних оцінок впливу кожного ризику на діяльність даного аграрного підприємства формує узагальнену оцінку його схильності до ризику настання банкрутства. Остання дозволяє віднести об'єкт дослідження до певної групи ризику настання банкрутства. Значення коригувальних коефіцієнтів наразі обґрунтовані теоретично, але можуть бути уточнені за результатами багаторазових практичних апробацій. Приклад проведення оцінки ймовірності банкрутства наведений у таблиці 2.19.

Таблиця 2.19

Оцінка ризику впливу найбільш суттєвих чинників на результати господарської діяльності ТОВ «Агростем»

Чинники, що зумовлюють невизначеність результатів діяльності	Результати опитування експертів (бали)			
	1 експерт	2 експерт	3 експерт	Середня оцінка
1. Несприятливі погодні умови (зимові заморозки, посуха, град тощо)	5	5	5	5
2. Стихійні лиха (ураган, злива, пожежа, землетрус, тощо)	5	2	5	4
3. Вузька спеціалізація	2	3	2	2

4. Відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення	2	2	5	3
5. Виробничо-технологічні в рослинництві	2	2	2	2
6. Виробничо-технологічні у тваринництві	2	5	5	4
7. Конкурентні	1	1	2	1
8. Ресурсні	5	2	2	3
9. Кредитні	1	1	1	1
10. Розмір підприємства	2	2	2	2
11. Кримінальні, корупційні злочини що перешкоджають господарській діяльності	2	5	2	3
12. Ризики хвороби тварин, рослин (епідемії, хвороби, шкідники й т. п.)	2	2	1	2
13. Ризики самовідтворення	2	3	3	3
14. Заборона або обмеження продажу окремих видів продукції	3	3	3	3
15. Транспортні	2	3	3	3
16. Фінансові-інвестиційні	2	2	2	2
17. Інфляційні, девальвація гривни	2	2	3	2
18. Посилення податкового тиску або відміна податкових пільг в аграрній сфері	2	2	1	2
19. Заборони (обмеження) експорту/ імпорту окремих видів товарів	2	2	2	2
20. Нестабільність політичної ситуації	1	1	1	1
Разом	47	50	52	50

За результатами опитування трьох експертів щодо ризиків діяльності підприємства, що спеціалізується на виробництві зернових та птахівництві, був розрахований інтегральний показник – 50 балів. Це означає, що об'єкт дослідження знаходиться у «сірій групі», тобто є незначна ймовірність, що галузеві ризики підвищать ймовірність банкрутства даного підприємства. Для «сірої» групи коригувальний коефіцієнт становить 0,846, отже, розрахований на наступному етапі дискримінантного аналізу інтегральний показник потрібно скоригувати на такий показник.

За результатами діагностики проводять прогнозування банкрутства шляхом розрахунку інтегрального показника з використанням багатofакторних моделей. Продемонструємо дискримінантний аналіз на моделі Спрінггейта у зв'язку з її поширеністю.

Для досліджуваного підприємства розраховане значення Z-коефіцієнта становить становило у 2021 році – 1,22, у 2022 році – 0,77, у 2023 році – 1,84. Результати розрахунку моделі наведені у таблиці 2.20.

Результати кількісної оцінки ймовірності банкрутства підприємства ТОВ

«Агростем»

Етап аналізу	Результативний показник	Сутність результативного показника
Результат кількісного аналізу загроз діяльності	50	За значенням інтегральної оцінки внутрішні та зовнішні загрози діяльності з ймовірністю 95,4 % незначно підвищують ризик банкрутства підприємства. Поправочний коефіцієнт для результату дискримінантного аналізу становить $K=0,846$
Результат дискримінантного аналізу ймовірності банкрутства за допомогою моделі Спрінгейта	у 2021 році – 1,22 у 2022 році – 0,77 у 2023 році – 1,84	За даною методикою, ймовірність банкрутства ТОВ «Агростем» була високою в 2022 р., а в 2021 р. та 2023 р. – низькою
Уточнення результату дискримінантного аналізу з урахуванням коригувального коефіцієнта	$1,22 \cdot 0,846 = 1,03212$ $0,77 \cdot 0,846 = 0,65142$ $1,84 \cdot 0,846 = 1,55664$	У результаті розрахунків підприємству загрожує банкрутство у 2022 році, а значення 2021 і 2023 року наближається до критичного значення $Z < 0,862$

Як було зазначене вище, «критичною межею» ймовірності банкрутства в моделі Спрінгейта є значення $Z < 0,862$, тобто за цим підходом банкрутство підприємству загрожувало у 2022 році, і не загрожувало у 2021 та 2023 році. Втім, з урахуванням коригувального коефіцієнта воно наближалось у 2021 та 2023 роках до цієї критичної межі. Отже, такому підприємству попри сприятливий прогноз дискримінантного аналізу у 2021 та 2023 роках варто сформувати систему захисних механізмів антикризового управління відповідно до виявлених факторів та інтенсивності їхнього впливу.

Якщо ТОВ «Агростем» для прогнозування банкрутства використовує не модель Спрінгейта, а іншу, чи кілька моделей – коригування інтегрального показника здійснюється аналогічно. При цьому використовують методику розрахунку та критерії оцінки інтегрованого показника (бальні шкали), визначені авторами конкретної моделі. Коригувальні коефіцієнти для всіх моделей мають однакові значення (0,754 для «зеленої зони», 0,846 для «сірої» та 0,992 для «червоної»), а їх використання може змінити значення розрахованого інтегрального показника та змістити досліджуване підприємство

до групи з більш високим ризиком банкрутства.

У результаті аграрні підприємства, в яких виявлена загроза настання банкрутства, повинні оперативно розробити комплекс заходів щодо його запобігання. План запобігання банкрутству для кожного підприємства повинен включати заходи запобігання саме тих загроз, які були виявлені на попередніх етапах аналізу.

За результатами експертної оцінки для підприємства ТОВ «Агростем» були виявлені та ранжировані за ступенем впливу на діяльність загрози, які впливають на нього критично (див. табл. 2.21).

Як бачимо, найбільші загрози для даного ТОВ «Агростем» становлять зовнішні фактори ризику – несприятливі погодні умови та стихійні лиха.

Отже, з метою зниження критично небезпечного впливу цих чинників на господарську діяльність підприємству необхідно мінімізувати втрати шляхом страхування ризиків.

На внутрішні ризики підприємство має відреагувати стратегією раннього виявлення та запобіганням можливих загроз.

Таблиця 2.21

Виявлені загрози господарської діяльності ТОВ «Агростем»

Чинники, що зумовлюють невизначеність результатів діяльності	Середній бал за результатами опитування експертів	Джерело загрози
1. Несприятливі погодні умови (зимові заморозки, посуха, град тощо)	5	Зовнішній (екзогенний) фактор
2. Стихійні лиха (ураган, злива, пожежа, землетрус, тощо)	4	Зовнішній (екзогенний) фактор
3. Виробничо-технологічні у тваринництві	4	Внутрішній (ендогенний) фактор
4. Відкриття ринку земель сільськогосподарського призначення	3	Зовнішній (екзогенний) фактор
5. Заборона або обмеження продажу окремих видів продукції	3	Може бути як зовнішнім, так і внутрішнім
6. Кримінальні, корупційні злочини, що перешкоджають господарській діяльності	3	Може бути як зовнішнім, так і внутрішнім
7. Ресурсні	3	Внутрішній (ендогенний) фактор
8. Ризики самовідтворення	3	Внутрішній (ендогенний) фактор
9. Транспортні	3	Внутрішній (ендогенний) фактор

Загальними рекомендаціями для ТОВ «Агростем» у разі високої ймовірності настання банкрутства є:

- формування ефективної, діючої стратегії щодо прийняття управлінських рішень з залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів;
- створення резервних фондів запасів найважливіших ресурсів та коштів на покриття можливих витрат;
- підвищення конкурентоспроможності продукції;
- диверсифікація ризиків неконкурентоспроможності підприємства;
- підвищення оборотності оборотних активів;
- оптимізація співвідношення власних та позикових коштів тощо.

Запропоновані нами напрями вдосконалення завдяки комплексному підходу підвищують точність оцінки перспектив ТОВ «Агростем» та ймовірності його банкрутства.

Отже, оцінку ймовірності банкрутства ми пропонуємо здійснювати у наступній послідовності:

1. Виявлення, ризиків, оцінка ступеня негативного впливу на діяльність. На цьому етапі необхідно систематизувати чинники, які можуть підвищити ризик банкрутства підприємства.

2. Експертна кількісна оцінка у балах ступеня впливу окремих загроз на ймовірність банкрутства. За результатами оцінки всіх складових шляхом сумування знаходять загальне значення показника, за яким підприємство відносять до однієї з трьох груп ризику настання банкрутства: з низьким або помірним рівнем (коригувальний коефіцієнт 0,992), з припустимим рівнем (коефіцієнт – 0,846), з критично небезпечним рівнем ризику (коригувальний коефіцієнт – 0,754). Запровадження коефіцієнта для підприємств аграрної сфери, на нашу думку, необхідно у зв'язку з більшою непередбачуваністю аграрної діяльності, яка підвищує ймовірність неочікуваного банкрутства.

3. Розрахунок інтегрального показника ймовірності банкрутства з використанням багатofакторних моделей.

4. Коригування інтегрального показника на коригувальний коефіцієнт відповідно до певної групи ризику настання банкрутства.

5. Прийняття управлінських рішень щодо запобігання банкрутству.

Отже, методом експертних оцінок було побудовано скорингову модель, розроблено шкалу та поєднано її з дискримінантною. Завдяки чому було оцінено бальну шкалу і виведено результати дослідження в інтервал показника для оцінки настання банкрутства.

Висновки до розділу 2

Досліджуване підприємство в роботі, ТОВ «Агростем», котре розміщене у Житомирській області, Житомирському районі с. Щеніїв, спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур. Досліджуване підприємство функціонує завдяки лінійній організаційній структурі. Підприємство стабільно прагне забезпечити власні оборотні кошти, збільшити обсяги виробництва, зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування, прискорити оборот, підвищити загальну конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках.

Здійснивши діагностику фінансово-економічного стану ТОВ «Агростем» можемо зробити висновок, що досліджуваний суб'єкт господарювання має стабільний фінансово-економічний стан, ефективність діяльності підприємства підвищується. Втім підприємство не зовсім раціонально використовує виробничі ресурси, істотно зростають витрати підприємства.

У результаті здійснення оцінки ймовірності банкрутства за різними методиками можемо зробити висновок, що банкрутство за більшістю розрахованих методик ТОВ «Агростем» не загрожує. До того ж спостерігається тенденція до покращення показників ймовірності банкрутства в 2023 році у порівнянні з 2021 роком, і особливо у порівнянні з 2022 роком. Втім, у процесі їх систематизації, комплексного аналізу і порівняння було визначено, що більшість дискримінантних моделей не пристосована до українських реалій.

Таким чином, для здійснення прогнозу банкрутства потрібна така модель, де будуть ураховані умови проведення оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств, дані статистичної, інформаційної бази українських галузевих підприємств, які мають власні особливості під час здійснення господарської діяльності в умовах фінансової кризи. Вважаємо, що оцінку ймовірності настання банкрутства потрібно проводити не тільки з аналізу дискримінантних моделей, а й ураховувати специфіку діяльності підприємств, ситуацію на ринку, основні показники фінансової діяльності, роботу ризик-менеджменту організації тощо.

Загальними рекомендаціями для ТОВ «Агростем» у разі високої ймовірності настання банкрутства є:

- формування ефективної, діючої стратегії щодо прийняття управлінських рішень з залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів;
- створення резервних фондів запасів найважливіших ресурсів та коштів на покриття можливих витрат;
- підвищення конкурентоспроможності продукції;
- диверсифікація ризиків неконкурентоспроможності підприємства;
- підвищення оборотності оборотних активів;
- оптимізація співвідношення власних та позикових коштів тощо.

Запропоновані нами напрями вдосконалення завдяки комплексному підходу підвищать точність оцінки перспектив ТОВ «Агростем» та ймовірності його банкрутства.

Отже, оцінку ймовірності банкрутства ми пропонуємо здійснювати у наступній послідовності:

1. Виявлення, ризиків, оцінка ступеня негативного впливу на діяльність. На цьому етапі необхідно систематизувати чинники, які можуть підвищити ризик банкрутства підприємства.

2. Експертна кількісна оцінка у балах ступеня впливу окремих загроз на ймовірність банкрутства. За результатами оцінки всіх складових шляхом сумування знаходять загальне значення показника, за яким підприємство

відносять до однієї з трьох груп ризику настання банкрутства: з низьким або помірним рівнем (коригувальний коефіцієнт 0,992), з припустимим рівнем (коефіцієнт – 0,846), з критично небезпечним рівнем ризику (коригувальний коефіцієнт – 0,754). Запровадження коефіцієнта для підприємств аграрної сфери, на нашу думку, необхідно у зв'язку з більшою непередбачуваністю аграрної діяльності, яка підвищує ймовірність неочікуваного банкрутства.

3. Розрахунок інтегрального показника ймовірності банкрутства з використанням багатофакторних моделей.

4. Коригування інтегрального показника на коригувальний коефіцієнт відповідно до певної групи ризику настання банкрутства.

5. Прийняття управлінських рішень щодо запобігання банкрутству.

Отже, методом експертних оцінок було побудовано скорингову модель, розроблено шкалу та поєднано її з дискримінантною. Завдяки чому було оцінено бальну шкалу і виведено результати дослідження в інтервал показника для оцінки настання банкрутства.

ВИСНОВКИ

У висновках узагальнено результати теоретичних основ оцінки ймовірності банкрутства підприємства. Запропоновано напрями удосконалення методики оцінки ймовірності банкрутства підприємства:

1. Банкрутство підприємства – це процес, пов'язаний із питанням, що має ще багато невивчених сторін. Існування великої кількості думок щодо визначення правильного трактування поняття «банкрутство» сприяє виникненню різних методів його діагностики. Отже, можна зробити висновок, що банкрутство має як позитивні, так і негативні наслідки для підприємств, тому доцільно постійно здійснювати моніторинг ймовірності банкрутства підприємств, щоб уникнути негативних наслідків.

2. Загалом існує велика кількість методів діагностики ймовірності банкрутства підприємства, що використовується на практиці, але жоден з них не дає стовідсоткового результату, тому для отримання більш точного результату доцільно використовувати одразу декілька методів.

3. Серед найбільш відомих моделей прогнозування банкрутства є такі: модель Бівера, модель Альтмана, модель Ліса, модель Спрингейта, модель Таффлера, Модель Бівера, універсальна дискримінантна функція. Можемо зробити висновок, що зазначені моделі прогнозування банкрутства мають низку істотних обмежень для їх використання на українських підприємствах. Вони не адаптовані до вітчизняної економіки та не враховують специфіку діяльності вітчизняних підприємств, зокрема особливості в системі бухгалтерського обліку та податковому законодавстві, вплив інфляції на формування показників діяльності підприємства, галузеву приналежність підприємства. Таким чином, для визначення оцінки ймовірності банкрутства краще скористатися декількома моделями, щоб отриманий результат був якісним та точним.

4. Нормативно-правові акти, що регулюють процедури банкрутства, є критично важливими для створення ефективної та стійкої економічної системи, сприяючи вирішенню фінансових труднощів підприємств та забезпечуючи їхню

фінансову реабілітацію. Процедури банкрутства надають чіткі механізми для розподілу активів та захисту прав кредиторів, що сприяє підвищенню довіри інвесторів і створює сприятливі умови для залучення капіталу.

5. Досліджуване підприємство в роботі, ТОВ «Агростем», котре розміщене у Житомирській області, Житомирському районі с. Щеніїв, спеціалізується на вирощуванні зернових і технічних культур. Досліджуване підприємство функціонує завдяки лінійній організаційній структурі. Підприємство стабільно прагне забезпечити власні оборотні кошти, збільшити обсяги виробництва, зменшити залежність від зовнішніх джерел фінансування, прискорити оборот, підвищити загальну конкурентоспроможність на внутрішньому і зовнішньому ринках.

6. Здійснивши діагностику фінансово-економічного стану ТОВ «Агростем» можемо зробити висновок, що досліджуваний суб'єкт господарювання має стабільний фінансово-економічний стан, ефективність діяльності підприємства підвищується. Втім підприємство не зовсім раціонально використовує виробничі ресурси, істотно зростають витрати підприємства.

7. У результаті здійснення оцінки ймовірності банкрутства за різними методиками можемо зробити висновок, що банкрутство за більшістю розрахованих методик ТОВ «Агростем» не загрожує. До того ж спостерігається тенденція до покращення показників ймовірності банкрутства в 2023 році у порівнянні з 2021 роком, і особливо у порівнянні з 2022 роком. Втім, у процесі їх систематизації, комплексного аналізу і порівняння було визначено, що більшість дискримінантних моделей не пристосована до українських реалій. Таким чином, для здійснення прогнозу банкрутства потрібна така модель, де будуть ураховані умови проведення оцінки фінансового стану вітчизняних підприємств, дані статистичної, інформаційної бази українських галузевих підприємств, які мають власні особливості під час здійснення господарської діяльності в умовах фінансової кризи. Вважаємо, що оцінку ймовірності настання банкрутства потрібно проводити не тільки з аналізу дискримінантних

моделей, а й урахувати специфіку діяльності підприємств, ситуацію на ринку, основні показники фінансової діяльності, роботу ризик-менеджменту організації тощо.

8. Загальними рекомендаціями для ТОВ «Агростем» у разі високої ймовірності настання банкрутства є: формування ефективної, діючої стратегії щодо прийняття управлінських рішень з залучення, розподілу та використання фінансових ресурсів; створення резервних фондів запасів найважливіших ресурсів та коштів на покриття можливих витрат; підвищення конкурентоспроможності продукції; диверсифікація ризиків неконкурентоспроможності підприємства; підвищення оборотності оборотних активів; оптимізація співвідношення власних та позикових коштів тощо.

9. Запропоновані нами напрями вдосконалення завдяки комплексному підходу підвищать точність оцінки перспектив ТОВ «Агростем» та ймовірності його банкрутства. Отже, оцінку ймовірності банкрутства ми пропонуємо здійснювати у наступній послідовності:

1) Виявлення, ризиків, оцінка ступеня негативного впливу на діяльність. На цьому етапі необхідно систематизувати чинники, які можуть підвищити ризик банкрутства підприємства.

2) Експертна кількісна оцінка у балах ступеня впливу окремих загроз на ймовірність банкрутства. За результатами оцінки всіх складових шляхом сумування знаходять загальне значення показника, за яким підприємство відносять до однієї з трьох груп ризику настання банкрутства: з низьким або помірним рівнем (коригувальний коефіцієнт 0,992), з припустимим рівнем (коефіцієнт – 0,846), з критично небезпечним рівнем ризику (коригувальний коефіцієнт – 0,754). Запровадження коефіцієнта для підприємств аграрної сфери, на нашу думку, необхідно у зв'язку з більшою непередбачуваністю аграрної діяльності, яка підвищує ймовірність неочікуваного банкрутства.

3) Розрахунок інтегрального показника ймовірності банкрутства з використанням багатofакторних моделей.

4) Коригування інтегрального показника на коригувальний коефіцієнт

відповідно до певної групи ризику настання банкрутства.

5) Прийняття управлінських рішень щодо запобігання банкрутству.

10. Методом експертних оцінок було побудовано скорингову модель, розроблено шкалу та поєднано її з дискримінантною. Завдяки чому було оцінено бальну шкалу і виведено результати дослідження в інтервал показника для оцінки настання банкрутства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азаренкова Г. М. Математичні моделі та методи оцінювання фінансового стану підприємства : монографія / Г. М. Азаренкова, О. М. Брадул. Вінниця : ВНТУ, 2017. 172 с.
2. Андрущак Є.М. Удосконалення інституту банкрутства. Фінанси України. 2001. № 9. С. 29–37.
3. Антипенко Н. В., Прокопенко М. В. Методологічні та теоретичні основи оцінювання ймовірності банкрутства СГД ДП "УКРАЕРОРУХ". Економіка. Фінанси. Право. 2022. № 5(2). С. 5-9.
4. Артамонова Н. С. Економіко-правова підтримка процесу запобігання банкрутству та ліквідації суб'єктів господарювання. Економіка. Фінанси. Право. 2021. № 2(1). С. 9-12.
5. Базілінська О. Я. Фінансовий аналіз: теорія і практика: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2009. 328 с.
6. Батрак О.В., Тарасенко І.О. Теоретична конструкція антикризового управління підприємствами: дефініція, складники, етапи, принципи. Причорноморські економічні студії. 2020. Випуск 52-1. С. 111-115.
7. Бедринець М. Д., Довгань Л. П. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2018. 292 с.
8. Белікова Т. В., Воробйова А. А. Еволюція законодавства про банкрутство в Україні. Бізнес Інформ. 2021. № 4. С. 54-59.
9. Берест М. М. Фінансовий аналіз : навчальний посібник, Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2017. 164 с.
10. Бержанір І. А. Діагностика показників ліквідності підприємств. Фінансове забезпечення сталого розвитку економіки України : колективна монографія / за ред. Слатвінського М.А. Умань, 2016. С 151-156.
11. Бержанір І. А., Вінницька О.А., Гвоздей Н. І. Інтегральна оцінка. Молодий вчений, 2018. № 2(2). С. 682 – 686.
12. Біляк Т.О., Бірюченко С.Ю., Бужимська К.О та ін. Основи

підприємництва : підручник / під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.

13. Бланк І.О., Ситник Г.В., Андрієць В.С. Управління фінансами підприємств : підручник. Київ : нац. торг.-екон. ун-т, 2017. 792 с.

14. Бойчик І. М. Економіка підприємства : підручник. Київ : Кондор - Видавництво, 2016. 378 с.

15. Бондар М. І. Оцінка ймовірності фінансової неспроможності та банкрутства підприємства. Інвестиції: практика та досвід. 2018. Вип. 5. С. 20-25.

16. Боронос В.Г., Плікус І. Й., Кобушко І. М. Управління фінансовою санацією підприємств: навчальний посібник. Суми: Вид-во СумДУ, 2017. 437 с.

17. Бреус С. В., Шматуха В. С. Оцінка фінансового стану підприємства та основні напрями його покращення. Міжнародний науковий журнал "Інтернаука". 2016. № 12(2). С. 35-37.

18. Бровко Л.І., Сірко А.Ю., Крюкова Г.В. Економічна сутність антикризового управління підприємством. Modern economics. 2019. № 15. С. 36–40.

19. Бугай В.З., Бурка М.Г. Життєвий цикл як інструмент антикризового управління підприємством. Економіка і суспільство. 2017. № 12. С. 198-202.

20. Буркова Л. А. Оцінка ймовірності настання банкрутства підприємств металургійної галузі як складова визначення їх інвестиційної привабливості. Інвестиції: практика та досвід. 2021. № 8. С. 34-39.

21. Бутирська І. А. Банкрутство фізичних осіб: проблеми теорії та практики. Економіка та право. 2021. № 1. С. 89-95.

22. Бутирський А. А., Ніколенко Л. М. Виплата винагороди арбітражному керуючому у справі про банкрутство: теоретичні і практичні проблеми. Економіка та право. 2021. № 2. С. 25-32.

23. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2003. 504 с.

24. Василенко В.О. Антикризове управління підприємством: навч. посіб.

Вид. 2-ге, виправл. і доп. К.: Центр навчальної літератури, 2015. 504 с.

25. Гайденок С. М., Волгіна Н. О., Панова О. Д., Юр'єва С. Ю. Оцінка моделей прогнозування банкрутства підприємств готельного бізнесу в умовах цифровізації економіки. Економіка та держава. 2022. № 6. С. 92-100.

26. Гелеверя Є.М., Сумець Н.В. Антикризове управління підприємством: теоретичні та методичні аспекти. URL : <http://global-national.in.ua/archive/17-2017/54.pdf>.

27. Геращенко І.А., Джумандурдієв Г. Антикризове управління персоналом. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2019. Вип. 45. С. 148-152

28. Гой В.В., Васильєв О.В. Антикризове управління корпоративними підприємствами: теоретичні аспекти. Ефективна економіка. 2018. № 8. С. 26–34.

29. Господарський кодекс України: Закон України від 16.01.2003 р. № 436-IV. URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/436-15>.

30. Губанова І. В. Особливості моделювання ймовірності банкрутства за допомогою дискримінантних моделей та їх застосування в судовій економічній експертизі. Бізнес Інформ. 2021. № 2. С. 88-93.

31. Гудзь О. Є. Формування стратегії антикризового управління підприємств. Економіка. Менеджмент. Бізнес. 2019. № 2. С. 4-10.

32. Діденко Є.О., Фесюн А.С. Теоретико-методичні засади антикризового управління підприємствами. Економіка та держава. 2018. № 11. С. 90-96.

33. Добровольська О. В., Рондова М. А. Прогнозування банкрутства як методу оцінки фінансового стану СГД . Агросвіт. 2021. № 20. С. 40-45.

34. Довгань Д. А. Антикризове управління як спосіб запобігання та упередження неплатоспроможності корпорації. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2019. Вип. 3. С. 152-156.

35. Докуніна К.І. Антикризове управління підприємством: сутність поняття та функції. Причорноморські економічні студії. 2018. Вип. 36(1). С.

113–116.

36. Домінова І. В., Кисіль Т. М. Прогнозування оцінки ймовірності банкрутств банківських установ на основі адаптованої нормативно-індексної моделі. Ефективна економіка. 2021. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efek_2021_1_54.

37. Дутка В. В. Санація боржника до відкриття провадження у справі про банкрутство. Економіка та право. 2021. № 1. С. 96-101.

38. Єгорова Н. В. Діагностика в антикризовому управлінні. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2016. № 10. С. 191-196.

39. Єлець О.П. Система антикризового управління підприємством: її ознаки та принципи. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2007. Том 3, № 6. С. 316-319.

40. Ємельянов О. Ю. Методи оцінювання та напрями зниження схильності підприємств до банкрутства. Міжнародний науковий журнал «Інтернаука». Серія : Економічні науки. 2022. № 11. С. 48-54.

41. Єпіфанова І. Сутність антикризового управління підприємства. Економіка і суспільство. 2017. № 2. С. 265–269.

42. Єпіфанова І. Ю., Оранська Н. О. Сутність антикризового управління підприємства. Економіка і суспільство. 2016. Вип. 2. С. 265-269.

43. Єпіфанова І., Болотнов Д. Місце стратегії в системі антикризового управління підприємствами. Вісник Хмельницького національного університету. 2022. № 3. С. 335–338.

44. Звітність підприємств: підручник / Т.Є. Кучеренко, В.С. Уланчук, О.Г. Шайко. К.: Знання, 2008. 492 с.

45. Зятіна Д.В., Згама А.О. Окремі питання процедур внутрішнього та іноземного банкрутства в Україні. Право. № 74, 2022 р. URL: <https://visnyk-juris-uzhnu.com/wp-content/uploads/2023/01/27.pdf>

46. Ілляшенко О. В. Механізми системи економічної безпеки підприємства: монографія. Х.: Мачулін, 2019. 504 с.

47. Керімов О. П. Аналіз факторів банкрутства великих підприємств України. Фінанси України. 2022. № 3. С. 76-87.
48. Кодекс України з процедур банкрутства : Закон від 21.10.2019 № 2597. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>.
49. Коцериба Н. В. Методика прогнозування потенційного банкрутства СГД . Формування ринкових відносин в Україні. 2022. № 9. С. 39-50.
50. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001. Редакція від 11.01.2019 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14>.
51. Круглянко А.В., Маник І.В. Поняття банкрутства в аспекті сучасного розвитку підприємств. Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Економічні науки. 2012. №. 2. С. 153–158.
52. Лігоненко Л. О. Антикризове управління підприємством в умовах економіки знань та інтелектуалізації менеджменту. Економічний форум. 2016. № 1. С. 161–170.
53. Лігоненко Л.О. Антикризове управління підприємством: теоретико-методологічні засади та практичний інструментарій: монографія. К. : КНТЕУ, 2018. 580 с.
54. Ляшенко Г. Банкрутство в системі державного регулювання. Науковий вісник УкрДЛТУ. 1999. № 10.1. С. 103–108.
55. Марачевська А. Практична цінність антикризового управління підприємством у воєнний та післявоєнний час в Україні. SWorldJournal. 2022. № 13-02. С. 8–13.
56. Методика проведення поглибленого аналізу фінансово-господарського стану неплатоспроможних підприємств та організацій. Затверджена Наказом Агенства з питань запобігання банкрутству підприємств та організацій № 81 від 27 червня 1997 р. Зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 серпня 1997 року за № 288/2092 // Офіційний вісник України. 1997. № 32.
57. Методичні рекомендації щодо виявлення ознак неплатоспроможності підприємства та ознак дій з приховування банкрутства, фіктивного банкрутства

чи доведення до банкрутства. Затверджено Наказом Міністерства економіки України № 10 від 17.01.2001 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2001_01_17/ME01007.html.

58. Минчинська І. В. Ефективність державного регулювання банкрутства підприємств в Україні. Ефективна економіка. № 8, 2021 р. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/8_2021/97.pdf.

59. Москвін Б. Банкрутство як механізм антикризового управління підприємством. Вісник КНТЕУ. 2020. № 2. С. 58–68.

60. Олександренко І. В., Іщук Л. І. Основні причини банкрутства підприємств. Економічний форум. 2015. № 2. С. 222–226.

61. Пластун О.Л. Визначення сутності поняття «банкрутство» в сучасній науковій літературі. Вісник Житомирського державного технологічного університету. 2005. № 2. С. 256–261.

62. Погребняк А.Ю. Сутність складових елементів механізму антикризового управління на промисловому підприємстві. Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». 2015. № 12. С. 300–310.

63. Податковий кодекс України від 02 грудня 2010р. № 2755-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2755-17> (дата звернення 01.01.2024).

64. Попова Н. В., Бєлевцова Н. М. Розробка стратегії розвитку підприємства. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2010. № 29. С. 359–363

65. Про антимонопольний комітет: Закон України від № 26 листопада 1993 р. № 3659-XII URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3659-12> (дата звернення 01.01.2024).

66. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 07 грудня 2000 р. № 2121-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2121-14> (дата звернення 01.01.2024).

67. Про захист економічної конкуренції: Закон України від 11 січня 2001р. № 2210-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2210-14> (дата

звернення 01.01.2024)

68. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12 липня 2001р. № 2664-III URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2664-14#Text> (дата звернення 01.01.2024).

69. Романяк Г.М. Сутність антикризового управління підприємством в умовах нестабільного ринкового середовища. Наукові записки Української академії друкарства. 2016. № 1. С. 235–239.

70. Рудика В. І., Великий Ю. М., Зьома О. Д. Економічна сутність поняття «банкрутство»: причини виникнення та наслідки на підприємстві. Інфраструктура ринку. 2018. № 18. С. 127–132. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2018/18_2018_ukr/23.pdf

71. Савельєв Є. В., Зварич І. Я. Міжнародна економіка : підручник для бакалаврів спеціальності «Економіка». Тернопіль: ТНЕУ, 2018. 424с.

72. Савченко М. В., Шкуренко О.В. Детермінанти фінансово-економічної кризи в умовах глобалізації. Економіка і організація управління. 2018, № 3, С. 37–47. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/eiou_2018_3_6.

73. Сейсебаєва Н. Г., Топчанюк О. В. Методи аналізу і прогнозування банкрутства підприємств. Молодий вчений. 2016. № 11. С. 678–681.

74. Сорока Й. Й. Зарубіжний досвід оцінювання фінансового стану підприємств у сучасних умовах господарювання. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2015. № 2. С. 363–367.

75. Стешенко О. Д., Масалигіна В. В. Антикризове управління в умовах пандемії. Вісник економіки транспорту і промисловості. 2020. № 70–71. С. 75–82.

76. Тарасюк Г.М., Шваб Л.І. Планування діяльності підприємства : Навч. посібн. 4-те вид. Київ : Каравела, 2015. 352 с.

77. Терещенко О.О. Фінансова санація та банкрутство підприємств: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2000. 412 с.

78. Тимошенко М. В., Петров В. А. Ідентифікація ризиків та особливості антикризового управління в умовах війни. Підприємництво і торгівля: тенденції

розвитку : матеріали 5-ої міжнар. наук.-практ. конф., м. Одеса : Державний університет «Одеська політехніка», 2022. С. 52–54.

79. Троц І.В. Визначення поняття банкрутства та причини його виникнення у сучасних умовах розвитку. Вісник Дніпропетровського університету. 2011. №. 5. С. 221–228.

80. Ходарева О. Управління підприємствами в умовах кризи. Схід. 2009. № 3(94).

81. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 р. № 435-IV URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/435-15> (дата звернення 01.01.2024).

82. Яблонська А.С. Діяльність арбітражних керуючих: нормативне регулювання та необхідність законодавчого вдосконалення. URL: <http://www.minjust.gov.ua/?do=d&did=4793&sid=comments>.

ДОДАТКИ

Додаток А

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю «Агростем»
 Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З
 ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
 Вид економічної Вирощування зернових культур (крім рису), бобових
 культур і насіння олійних культур
 Середня кількість працівників 104
 Одиниця виміру : тис. грн.
 Адреса Україна, 12355, Україна, Житомирський р-н, Житомирська обл.,
 село Щеніїв, вулиця Поліщука, будинок, 3

Дата (рік, місяць,
число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

Коди		
2024	01	01
37376945		
01.11		

Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2023 р.

Форма № 1

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000	15	40
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	304	334
накопичена амортизація	1002	289	294
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	11355	10694
первісна вартість	1011	30856	32634
знос	1012	19501	21940
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	10248	10248
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	21618	20982
II. Оборотні активи	1100	9996	10702
Запаси			
Виробничі запаси	1101	7564	8071
Товари	1104	2432	2631
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	11149	10716
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	638	475
з бюджетом	1135	5747	5210
у тому числі з податку на прибуток	1136	3949	3801
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	1356	1624
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170	16	18
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	28902	28745
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	50520	49727

Продовження додатку А

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	20818	20818
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	15160	20935
Неоплачений капітал	1425	(1007)	(1007)
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	34971	40746
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520	240	202
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	240	202
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	14480	7851
розрахунками з бюджетом	1620	77	91
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	190	241
розрахунками з оплати праці	1630	558	590
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	4	6
Усього за розділом III	1695	15309	8779
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	50520	49727

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю «Агростем»
Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З
ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ

Вид економічної діяльності Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур

Середня кількість працівників 103

Одиниця виміру : тис. грн.

Адреса Україна, 12355, Україна, Житомирський р-н, Житомирська обл., село Щеніїв, вулиця Поліщука, будинок, 3

Дата (рік, місяць, число)

за ЄДРПОУ

за КОАТУУ

за КОПФГ

за КВЕД

Коди		
2023	01	01
37376945		
01.11		

Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2022 р.

Форма № 1

Актив	Код рядка	На початок звітного періоду	На кінець звітного періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000		15
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	344	304
накопичена амортизація	1002	344	289
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	10356	11355
первісна вартість	1011	27855	30856
знос	1012	17499	19501
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	10248	10248
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	20604	21618
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	12978	9996
Виробничі запаси	1101	9284	7564
Товари	1104	3694	2432
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	10384	11149
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	559	638
з бюджетом	1135	4106	5747
у тому числі з податку на прибуток	1136	3458	3949
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	114	1356
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170	29	16
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	28170	28902
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	48774	50520

Продовження додатку Б

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал			
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	20818	20818
Капітал у дооцінках	1405		
Додатковий капітал	1410		
Резервний капітал	1415		
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1420	14532	15160
Неоплачений капітал	1425	(1007)	(1007)
Вилучений капітал	1430		
Усього за розділом I	1495	34343	34971
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення			
Відстрочені податкові зобов'язання	1500		
Довгострокові кредити банків	1510		
Інші довгострокові зобов'язання	1515		
Довгострокові забезпечення	1520	12	240
Цільове фінансування	1525		
Усього за розділом II	1595	12	240
III. Поточні зобов'язання і забезпечення			
Короткострокові кредити банків	1600		
Поточна кредиторська заборгованість за: довгостроковими зобов'язаннями	1610		
товари, роботи, послуги	1615	13847	14480
розрахунками з бюджетом	1620	32	77
у тому числі з податку на прибуток	1621		
розрахунками зі страхування	1625	107	190
розрахунками з оплати праці	1630	432	558
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1635		
Поточні забезпечення	1660		
Доходи майбутніх періодів	1665		
Інші поточні зобов'язання	1690	1	4
Усього за розділом III	1695	14419	15309
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	48774	50520

Додаток В

Дата (рік, місяць,

Коди		
2022	01	01

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю «Агростем»
 Організаційно-правова форма господарювання ТОВАРИСТВО З
 ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬНІСТЮ
 Вид економічної Вирощування зернових культур (крім рису), бобових
 культур і насіння олійних культур
 Середня кількість працівників 102
 Одиниця виміру : тис. грн.
 Адреса Україна, 12355, Україна, Житомирський р-н, Житомирська обл.,
 село Щенів, вулиця Поліщука, будинок, 3

число)
 за ЄДРПОУ
 за КОАТУУ
 за КОПФГ
 за КВЕД

37376945		
01.11		

Баланс (Звіт про фінансовий стан) за 2021 р.

Форма № 1

Актив	Код рядка	На початок звітнього періоду	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Необоротні активи	1000	214	
Нематеріальні активи			
первісна вартість	1001	344	344
накопичена амортизація	1002	130	344
Незавершені капітальні інвестиції	1005		
Основні засоби	1010	8312	10356
первісна вартість	1011	24927	27855
знос	1012	16615	17499
Інвестиційна нерухомість	1015		
Довгострокові біологічні активи	1020		
Довгострокові фінансові інвестиції: які обліковуються за методом участі в капіталі інших підприємств	1030	10246	10248
інші фінансові інвестиції	1035		
Довгострокова дебіторська заборгованість	1040		
Відстрочені податкові активи	1045		
Інші необоротні активи	1090		
Усього за розділом I	1095	18772	20604
II. Оборотні активи			
Запаси	1100	9562	12978
Виробничі запаси	1101	7108	9284
Товари	1104	2454	3694
Поточні біологічні активи	1110		
Дебіторська заборгованість за продукцію, товари, роботи, послуги	1125	10230	10384
Дебіторська заборгованість за розрахунками: за виданими авансами	1130	865	559
з бюджетом	1135	2665	4106
у тому числі з податку на прибуток	1136	2163	3458
Інша поточна дебіторська заборгованість	1155		
Поточні фінансові інвестиції	1160		
Гроші та їх еквіваленти	1165	928	114
Готівка	1166		
Рахунки в банках	1167		
Витрати майбутніх періодів	1170	37	29
Інші оборотні активи	1190		
Усього за розділом II	1195	24287	28170
III. Необоротні активи, утримувані для продажу, та групи вибуття	1200		
Баланс	1300	43059	48774

Продовження додатку В

Пасив	Код рядка	На початок звітнього року	На кінець звітнього періоду
1	2	3	4
I. Власний капітал	1400	20818	20818
Зареєстрований (пайовий) капітал	1405		
Капітал у дооцінках	1410		
Додатковий капітал	1415		
Резервний капітал	1420	10817	14532
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	1425	(1007)	(1007)
Неоплачений капітал	1430		
Вилучений капітал	1495	30628	34343
Усього за розділом I			
II. Довгострокові зобов'язання і забезпечення	1500		
Відстрочені податкові зобов'язання	1510		
Довгострокові кредити банків	1515		
Інші довгострокові зобов'язання	1520	12	12
Довгострокові забезпечення	1525		
Цільове фінансування	1595	12	12
Усього за розділом II			
III. Поточні зобов'язання і забезпечення	1600		
Короткострокові кредити банків	1610		
Поточна кредиторська заборгованість за:			
довгостроковими зобов'язаннями	1615	11770	13847
товари, роботи, послуги	1620	41	32
розрахунками з бюджетом	1621		
у тому числі з податку на прибуток	1625	103	107
розрахунками зі страхування	1630	503	432
розрахунками з оплати праці	1635		
Поточна кредиторська заборгованість за одержаними авансами	1660		
Поточні забезпечення	1665		
Доходи майбутніх періодів	1690	2	1
Інші поточні зобов'язання	1695	12419	14419
Усього за розділом III			
IV. Зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу, та групами вибуття	1700		
Баланс	1900	43059	48774

Додаток Г

Дата (рік, місяць,

Коди		
2024	01	01

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю «Агростем» за ЄДРПОУ

число)

37376945	

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2023 рік**

Форма № 2

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	56260	47833
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(38918)	(36116)
Валовий: прибуток	2090	17342	11717
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	3551	3168
Адміністративні витрати	2130	(10549)	(10145)
Витрати на збут	2150	(622)	(832)
Інші операційні витрати	2180	(2601)	(2915)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	7121	993
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	76	54
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	(4)	(1)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	7193	1046
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1418)	(190)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	5775	856
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	5775	856

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	24009	22762
Витрати на оплату праці	2505	13239	11856
Відрахування на соціальні заходи	2510	2913	2608
Амортизація	2515	2782	2474
Інші операційні витрати	2520	7365	7393
Разом	2550	50308	47093

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Додаток Д

Дата (рік, місяць,
число)

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю «Агростем»

за ЄДРПОУ

Коди		
2023	01	01
37376945		

**Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2022 рік**

Форма № 2

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	47833	46181
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(36116)	(29184)
Валовий: прибуток	2090	11717	16997
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	3168	33910
Адміністративні витрати	2130	(10145)	(12197)
Витрати на збут	2150	(832)	(342)
Інші операційні витрати	2180	(2915)	(33817)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	993	4551
збиток	2195		
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	54	516
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270	(1)	
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	1046	5067
збиток	2295		
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(190)	(1404)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	856	3663
збиток	2355		

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	856	3663

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	22762	17847
Витрати на оплату праці	2505	11856	10514
Відрахування на соціальні заходи	2510	2608	2313
Амортизація	2515	2474	2131
Інші операційні витрати	2520	7393	8918
Разом	2550	47093	41723

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		

Додаток Ж

Дата (рік, місяць,
число)

Підприємство Товариство з обмеженою відповідальністю «Агростем»

за ЄДРПОУ

Коди		
2022	01	01
37376945		

Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід)
за 2021 рік

Форма № 2

I. ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)	2000	46181	34942
Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	2050	(29184)	(22377)
Валовий: прибуток	2090	16997	12565
збиток	2095		
Інші операційні доходи	2120	33910	27564
Адміністративні витрати	2130	(12197)	(12864)
Витрати на збут	2150	(342)	(309)
Інші операційні витрати	2180	(33817)	(28665)
Фінансовий результат від операційної діяльності: прибуток	2190	4551	
збиток	2195		(1709)
Дохід від участі в капіталі	2200		
Інші фінансові доходи	2220		
Інші доходи	2240	516	1858
Фінансові витрати	2250		
Втрати від участі в капіталі	2255		
Інші витрати	2270		(2130)
Фінансовий результат до оподаткування: прибуток	2290	5067	
збиток	2295		(1981)
Витрати (дохід) з податку на прибуток	2300	(1404)	(167)
Прибуток (збиток) від припиненої діяльності після оподаткування	2305		
Чистий фінансовий результат: прибуток	2350	3663	
збиток	2355		(2148)

II. СУКУПНИЙ ДОХІД

Стаття	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Дооцінка (уцінка) необоротних активів	2400		
Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів	2405		
Накопичені курсові різниці	2410		
Частка іншого сукупного доходу асоційованих та спільних підприємств	2415		
Інший сукупний дохід	2445		
Інший сукупний дохід до оподаткування	2450		
Податок на прибуток, пов'язаний з іншим сукупним доходом	2455		
Інший сукупний дохід після оподаткування	2460		
Сукупний дохід (сума рядків 2350, 2355 та 2460)	2465	3663	(2148)

III. ЕЛЕМЕНТИ ОПЕРАЦІЙНИХ ВИТРАТ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Матеріальні затрати	2500	17847	14230
Витрати на оплату праці	2505	10514	9462
Відрахування на соціальні заходи	2510	2313	2082
Амортизація	2515	2131	1894
Інші операційні витрати	2520	8918	7882
Разом	2550	41723	35550

IV. РОЗРАХУНОК ПОКАЗНИКІВ ПРИБУТКОВОСТІ АКЦІЙ

Назва статті	Код рядка	За звітний період	За аналогічний період попереднього року
1	2	3	4
Середньорічна кількість простих акцій	2600		
Скоригована середньорічна кількість простих акцій	2605		
Чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2610		
Скоригований чистий прибуток (збиток) на одну просту акцію	2615		
Дивіденди на одну просту акцію	2650		